Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

ANALÝZA VYUŽITÍ VOLNÉHO ČASU OBČANŮ PRODUKTIVNÍHO VĚKU VE MĚSTĚ KARVINÁ

Diplomová práce
(magisterská)

Autor: Bc. Iveta Křížová, Rekreologie
Vedoucí práce: doc. Mgr. Josef Mitáš, Ph.D.
Olomouc 2013

Jméno a příjmení autora: Bc. Iveta KŘÍŽOVÁ
Název diplomové práce: Analýza využití volného času občanů produktivního věku ve městě Karviná
Pracoviště: Centrum kinantropologického výzkumu
Vedoucí práce: doc. Mgr. Josef MITÁŠ, Ph.D.
Rok obhajoby diplomové práce: 2013

Abstrakt: Diplomová práce se zabývá využitím volného času občanů ve městě Karviná. Zaměřuje se na skupinu obyvatel v produktivním věku. Hlavními cíli práce bylo zjistit, jaké aktivity občané preferují ve volném čase a také spokojenost uvedené skupiny obyvatel se současnou nabídkou volnočasových aktivit ve městě. Ke zjištění potřebných dat bylo použito anketního šetření. Další poznatky vyplynuly z řízených rozhovorů s představiteli města. Na základě získaných výsledků byla navržena doporučení pro zlepšení nabídky volnočasových aktivit pro uvedenou skupinu obyvatel. Výsledky ukázaly, že muži ve volném čase preferují sport a pohybové aktivity. Ženy ve volném čase vyhledávají nejčastěji posezení s přáteli. Město nemá ucelenou koncepci, která by se systematicky zabývala nabídkou volnočasových aktivit pro občany města.

Klíčová slova: produktivní věk, volný čas, pohyb, komunální rekreace, Karviná

Souhlasím s půjčováním práce v rámci knihovních služeb od 1. 11. 2013.

Author's first name and surname: Bc. Iveta KŘÍŽOVÁ

Title of the master thesis: Analysis of spending free time by producitve-age citizens of the city of Karviná

Departament: Centre of kinanthropological research

Supervisor: doc. Mgr. Josef MITÁŠ, Ph.D.

The year of presentation: 2013

Abstract: The dissertation deals with the way the citizens of the city of Karviná spend their free time. It focuses on inhabitants at productive age. The main targets of the dissertation were to find out which activities are preferred by the citizens in their free time, and also how satisfied they are with the offer of leisure activities in Karviná. To find out the needed data a public inquiry was used. Further findings emerged from controlled talks with the city representatives. Based on the gained results, suggestions for improvement of leisure activities offer for the given group of inhabitants were made. The results showed that men prefer sports and other physical activities in their free time, Women look for getting-together with their friends most often. In the town there is no complete concept which would deal with the offer of leisure activities for the citizens.

Key words: Producitive age, leisure, physical activity, municipal recreation, Karviná

I agree with lending the dissertation wighin librarian services from 1st November 2013.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně pod vedením doc. Mgr. Josefa Mitáše, Ph.D., uvedla všechny použité literární a odborné zdroje a dodržovala zásady vědecké etiky.

V Olomouci, dne 30. dubna 2013 …….

Děkuji vedoucímu práce panu doc. Mgr Josefu Mitášovi, Ph.D, za odbornou pomoc při zpracování diplomové práce a mé rodině za toleranci a podporu při psaní diplomové práce.

Obsah

1 Úvod **8**
2 Syntéza poznatků **9**
2.1 Člověk 9
2.1.1 Člověk ve společnosti 10
2.1.2 Člověk v produktivním věku 11
2.2 Faktory ovlivňující život člověka 13
2.2.1 Životní způsob 13
2.2.2 Životní styl 14
2.2.3 Životní styl a zdraví 16
2.2.4 Životní styl a pohyb 17
2.2.5 Pohyb a zdraví 18
2.3 Volný čas 21
2.3.1 Charakteristika volného času 21
2.3.2 Vývoj volného času 22
2.3.3 Různé pohledy na volný čas 24
2.3.4 Funkce volného času 25
2.4 Obec 27
2.4.1 Obec místo pro život 28
2.4.2 Financování obcí 30
2.5 Komunální rekreace 32
2.5.1 Rekreace 32
2.5.2 Komunální rekreace 34
2.6 Charakteristika města Karviná 36
2.6.1 Historie města 36
2.6.2 Karviná dnes 37
2.6.3 Demografické údaje 39
3 Cíle a úkoly diplomové práce **41**
4 Metodika diplomové práce **42**
4.1 Techniky sběru dat 42
4.2 Struktura ankety 43
4.3 Způsob distribuce a sběru anketních lístků 43
4.4 Charakteristika výzkumného souboru 46
5 Výsledky **47**
5.1 Analýza možností využití volného času ve městě 47

5.2 Vyhodnocení anketního šetření 52
5.2.1 Využití volného času s rodinou 52
5.2.2 Využití volného času samostatně mimo rodinný kruh 54
5.2.3 Finanční prostředky investované občany do volného času. 58
5.2.4 Spokojenost s možnostmi využití volného času ve městě. 59
5.2.5 Informovanost obyvatel o možnostech využití volného času ve městě 63
5.2.6 Způsoby podpory volnočasových aktivit městem Karviná 65
5.2.7 Připomínky a názory respondentů. 67
5.3 Výsledky řízených rozhovorů 68
5.3.1 Vyhodnocení řízeného rozhovoru I 68
5.3.2 Vyhodnocení řízeného rozhovoru II 69
5.3.3 Vyhodnocení řízeného rozhovoru III 70
5.3.4 Vyhodnocení řízeného rozhovoru IV 71
5.3.5 Vyhodnocení řízeného rozhovoru V 71
5.3.6 Vyhodnocení řízeného rozhovoru VI 72
6 Diskuse 74
7 Závěry a doporučení 79
8 Souhrn 81
9 Summary 83
10 Referenční seznam 84
11 Přílohy 89

1 Úvod

Motto:

„Dobře využít volný čas je pro každého z nás tou největší odpovědností."
(William Russell)

Žijeme v uspěchané době, kdy získávání materiálních statků bývá mnohdy základním cílem života. Pracovních míst ubývá, na trhu práce je stále těžší se prosadit. V zaměstnání je vyžadováno vysoké pracovní nasazení. Výkon je spojován téměř s každou sférou dnešní společnosti. Nervozita, spěch a stres se staly přirozenou součástí každého dne. Negativní stránky dnešní doby se podepisují na našem zdraví a celkové kvalitě života. Ze života se vytrácí radost a spokojenost.

Volný čas v nás naopak nevyvolává pocit žádného tlaku a napětí. Vnímáme ho jako něco pozitivního a příjemného. Je to doba, kdy vykonáváme pouze ty činnosti, které chceme jen my sami. Nikdo nás do ničeho nenutí. Věnujeme se věcem, které nás naplňují a obohacují. Přinášejí nám uvolnění, načerpání energie a nových životních sil. Každý člověk má své individuální potřeby. Z toho vyplývá, že způsoby trávení volného času se budou u jednotlivých lidí lišit.

Dospělý člověk stráví v práci většinu svého života. Skloubit zaměstnání, další povinnosti, jež je nutné vykonat pro vlastní existenci, a najít si čas pro sebe, není jednoduché. Ale život máme ve svých rukou a jen na nás samotných záleží, kolik volného času budeme mít, jak si ho zorganizujeme, čím ho vyplníme a jaký pro nás bude mít přínos.

V diplomové práci se zabývám analýzou využití volného času občanů produktivního věku ve městě Karviná. Práce mapuje současnou nabídku volnočasových aktivit pro uvedenou skupinu ve městě. Vyhodnocuje názory obyvatel na danou problematiku a předkládá návrh na zlepšení a rozšíření nabídky volnočasových aktivit pro občany města.

V Karviné žiji od svého narození. Život v tomto městě sleduji a není mi lhostejný. Především se zajímám o oblast volného času, a to nejen z pohledu občana, ale také z pohledu mé profese. Několikaleté působení ve vedení organizace, která nabízí občanům, zejména rodinám s dětmi, využívání volného času a zájem o dění ve městě, bylo důvodem výběru tématu mé diplomové práce. Vzhledem k tomu, že o výsledky výzkumu projevilo zájem vedení města, práce najde také své praktické využití.

Diplomovou prací navazuji na mou práci bakalářskou, ve které jsem se zabývala využitím volného času rodin s dětmi do tří let věku ve městě Karviná.

2 Syntéza poznatků

2.1 Člověk

„Člověk je živočišný druh, savec, který žije ve společnostech. Člověk má vědomí, rozumové schopnosti a dorozumívá se artikulovanou řečí. Základem vývoje dějin a vývojem kultury jsou vztahy mezi lidmi“ (Kolektiv, 1999). „Člověk – na jedné straně je pozemskou bytostí jako všechny pozemské věci, na straně druhé však nad ně vyniká a proniká do vyššího světa. Každopádně zůstává nejproblémovější bytostí světa“ (Brugger in Dohnal, 2002, 8).

Sociologický pohled na člověka přináší Jandourek (2007, 50) „Člověk je bytost, která (podle dnes převládající evoluční teorie) vznikla postupným vývojem ze zvířecích předků….Novověk chápe člověka, jako autonomní subjekt, který má svobodu volby, je racionální, sám sebe utváří v dějinách a je vůči světu otevřený.“

Na člověka můžeme pohlédnout z hlediska psychologického. Hartl a Hartlová (2009) vidí člověka jako lidskou bytost, která má proti zvířatům značné výhody, díky nimž má umožněn život ve skupině. Dále je člověku umožněno získat a osvojit si mnoho vědomostí. Člověk je tedy schopen se záměrně učit a své zkušenosti předávat dalším generacím jako jejich kulturní dědictví. Tím, že člověk dnešní doby žije déle, dožívá se stáří v lepším zdravotním stavu, roste tím i jeho genetická kapacita k učení. „Člověk je bytost, která hledí kupředu, stanoví si cíle a vyvíjí úsilí k jejich dosažení“ (Říčan, 2010, 166).

Filozofický pohled na člověka přináší Hodaň a Dohnal (2005, 69) „…člověk žijící a konající v jím stvořeném prostředí, které je v kontrastu s prostředím původním, přírodním….Veškerá vzdělávací a výchovná činnost vede s využitím specifických prostředků ke zdokonalování člověka…“ Hodaň a Dohnal ve stejném zdroji dále uvádějí, že člověk je společenská bytost. Je svobodný, což je pro něj charakteristické a jeho podstatou je svoboda rozhodování, která je jedinou možností skutečného života. K pochopení člověka v jeho základní podobě nám pomáhá věda nazývající se filozofická antropologie.

„Člověk a jeho postavení ve světě je tématem myšlení již od jeho počátků a je samozřejmou součástí každé racionální reflexe libovolného kulturního okruhu. Problematika lidské existence je analyzována prostřednictvím religiózních, filozofických, uměleckých i vědních konceptů a způsobu teoretického uchopení“ (Jirásek, 2005, 19).

Člověk je součástí živé přírody. Je nejvyvinutějším a nejvyspělejším živočišným druhem. Stojí na vrcholu přírody a tvoří tak jeho poslední článek. Na rozdíl od jiných živočichů svůj mozek nepoužívá pouze k tomu, aby přežil. Mozek člověka je schopen nejen

myslet, ale také vyhodnocovat, analyzovat a dovést člověka k dílčím i významným rozhodnutím jeho života. Slouží k vytváření hodnotové orientace člověka, plnění pracovních úkolů, všestrannému rozvoji osobnosti, uspokojování základních i ostatních potřeb. Na světě nenajdeme dva jedince se shodným způsobem uvažování, myšlení, vyjadřování či chování. Každý člověk je něčím specifický a jedinečný. A právě rozdílnost myšlení a povah lidí tvoří svět pestrým a barevným. Různorodost najdeme také v názorech a pohledu lidí na volný čas. Liší se potřeby ve výběru volnočasových aktivit i organizace volného času svého i nejbližších. Člověk je schopen se rozhodnout, jak se svým volným časem naloží, a také je schopen si zdůvodnit proč se rozhodl právě tak, jak se rozhodl.

2.1.1 Člověk ve společnosti

Člověka chápeme jako přírodní bytost, živočicha, který je spjat s přírodou, ale také jako bytost společenskou.

„Společnost je v nejširším slova smyslu synonymem pro lidstvo jako celek, lidský rod, pro největší společenskou skupinu, k níž jedinec může náležet…“ (Petrusek, 1996, 1194). Společnost je „souhrn vztahů mezi lidmi vzniklý v průběhu postupného vydělování se člověka z přírody. Jejím základem je lidská potřeba sdružovat se při sledování společných zájmů“ (Kolektiv, 1999, 243). (Jandourek, 2007, 235) dodává, že: „Společnost je nejobecnějším systémem lidského soužití“. Jde o „souhrn jedinců, spojených historií, vztahy příbuzenskými, ekonomickými, sdílením společných norem, hodnot a rolí, kulturních institucí, nejčastěji žijících v jedné územní lokalitě; soubor jedinců s určitými sociálními vztahy, předáváním informací a s prvky společného chování“ (Hartl & Hartlová, 2009,557). Keller (2006) konstatuje, že společnost v podstatě neexistuje. Upřesňuje však, že společnost existuje pouze za předpokladu, že se lidé chovají, jako by existovala. Ve skutečnosti existují pouze jednotliví lidé se svým specifickým jednáním a svými zájmy. Hovoříme-li tedy o společnosti, myslíme tím souhrn jedinců jednajících s ohledem na jednání ostatních.

> Ze všech živočichů, žijících na této planetě, je člověk bytostí, která je po svém narození nejdéle závislá na jiných lidech….jestliže jsou první léta lidského života záležitosti biologického přežití, jsou všechna další léta obdobím sociálního přizpůsobení, rozvíjení schopností žít s lidmi a mezi lidmi (Petrusek, 1992, 43).

„Říká se, že se člověk rodí jako biologická bytost poprvé, ale člověkem se musí stát

druhým, sociálním a kulturním narozením – ve společnosti“ (Trkan, 1998, 3). Základním předpokladem pro život ve společnosti je respektovat jednání a existenci ostatních lidí a podřídit se určitým pravidlům v dané společnosti. Proces nazýváme socializací, která je „nejintenzivnější v prvních rocích života…později i když ne tak intenzivně, probíhá během celého života v rámci každodenního sociálního života člověka“ (Emmert et al, 2004, 116). Dochází ke snaze porozumět sociálnímu prostředí a kultuře, způsobům chování, přijímání hodnot a norem.

Socializace je proces začleňování jedince do společnosti. Začíná uvědomováním si sebe sama a končí plnohodnotným začleněním do společnosti dospělých (Buriánek, 1996). „…Zajišťuje kontinuitu společenského vývoje, protože umožňuje předání duchovních a materiálních hodnot, které vytvořily předcházející generace“ (Emmert et al., 2004, 116). Socializace probíhá na několika úrovních. Primárně je to rodina, která má na člověka největší vliv v dětství. Později přispívají k začleňování člověka do společnosti vedle rodiny vrstevnické skupiny a významně zasahují do života jedinců masmédia, která mohou ovlivňovat v jejich názorech, postojích a vytváření hodnot velký počet lidí současně. Dohnal (2002, 23) vidí socializaci jako: „…adaptací na životní situace, tedy procesem dlouhodobým, probíhajícím v různých obměnách po celý život".

Dnešní moderní doba klade na člověka vysoké nároky. Hledají se stále možnosti, jak zvýšit produktivitu práce, je vyžadován vysoký pracovní výkon. Přibývá stresu, starostí, materiální stránka života je často povyšována nad tu duchovní. Ze života se vytrácí klid, pohoda a životní spokojenost. „Reakcí je, že člověk žijící v takovéto společnosti má reálnou potřebu se najít, uvědomit si sám sebe a hledá přírodu, pohyb, vlastní prožitek – hledá proměnu své základní orientace“ (Dohnal, 2002, 12).

Každý má možnost uvědomit si své skutečné potřeby, ujasnit si své hodnoty, zamyslet se nad svým životním stylem, nad tím, jakým způsobem naloží se svým životem. Odpočinek, relaxaci a seberealizaci lze hledat ve volném čase. Je zřejmé, že každý člověk bude preferovat jiné zájmy a koníčky. Ty se mohou v průběhu celého života měnit v závislosti na jeho životní etapě. Volný čas je důležitou součástí lidského života a významná složka socializace člověka.

2.1.2 Člověk v produktivním věku

Produktivní věk je spojen s dospělostí. Dospělost je fází lidského života, která je „charakterizovaná biologickou zralostí, relativní psychickou ustáleností, osvojením sociálních rolí, schopností převzít odpovědnost za život svůj i svěřených osob“ (Jandourek, 2007, 65).

Mezi jednotlivými etapami dospělosti již nenacházíme tak výrazné mezníky jako tomu je v jiných vývojových etapách lidského života, především v dětství a dospívání. Každá z etap může u různých lidí nastupovat v jiném čase. Je však zřejmé, že v sociálním chování, myšlení i cítění mladého dospělého člověka kolem dvacátého roku života, padesátiletého jedince a starého člověka v osmdesáti letech se bude lišit. Většina autorů rozděluje dospělost na mladou, střední a pozdní. Jandourek (2007) dále uvádí, že vrcholu duševních, fyzických a také profesních sil jedinec dosahuje mezi třicátým a čtyřicátým pátým rokem života. Později často dochází ke změnám životního stylu. Souvisí to s krizí středního věku, kdy dochází k bilancování, přehodnocování dosavadního života, nenaplněnými očekáváními v osobním či profesním životě. Objevují se první příznaky ubývání energie a vitality. Přesné vymezení podstatných rysů dospělosti je v moderní době velmi obtížné především proto, že každý člověk má svobodnou volbu své životní dráhy.

Produktivní věk je chápán jako doba „…kdy jedinec přispívá svou prací a svými výdělky do státního rozpočtu, v našich podmínkách od vyučení nebo dokončení střední nebo vysoké školy do důchodu, případně ještě i potom, což ovlivňuje kladně sociální začlenění jedince, jeho životní standard i jeho sebevědomí“ (Hartl & Hartlová, 2009, 668). Produktivní věk je období fyzické, psychické a sociální zralosti.

„Produktivní věk pojí se schopností produkovat, vyrábět, vytvářet výnosy, být plodný a tvořivý“ (Klimeš, 2005, 585). Jandourek (2007,271) jednoduše popisuje produktivní věk jako „…fázi životního cyklu prakticky vymezenou počátkem profesní dráhy a jejím koncem (důchod).“

Doba odchodu do důchodu se v dnešní době neustále posouvá a období produktivního věku se tím stále více prodlužuje. Trvá čtyřicet i více let a hraje v životě člověka významnou roli. Je charakteristický schopností člověka podávat plný pracovní výkon a aktivním zapojením do pracovního procesu. Zaměstnání či podnikání je zdrojem finančního příjmu, který slouží k uspokojování potřeb jedinců. S ekonomickou sférou je pojem produktivní věk spojován nejčastěji. Tato etapa lidského života však není pouze práce, starost o děti a rodinu a budování profesní kariéry. Součástí jsou také mimopracovní aktivity, jež mají pro člověka velký osobní význam. Smysluplné využití volného času má vliv na zdraví a ovlivňuje pracovní výkon a produktivitu práce.

2.2 Faktory ovlivňující život člověka

2.2.1 Životní způsob

> Zeptáme-li se běžného člověka, co je to životní způsob, dostaneme různé odpovědi. Je to způsob, jakým žijeme: jak se oblékáme, jak bydlíme, jak trávíme svůj volný čas, jak a kde pracujeme, co a kdy jíme, co si myslíme o světě a o sobě, jakou hudbu posloucháme, co čteme atd. (Kubátková, 2010, 12).

> Způsob života je jednou z kategorií, které charakterizují stav společnosti jako celku v daném historickém období za určitých sociálně ekonomických a politických podmínek. Zkoumání způsobu života v rámci té či oné společnosti umožňuje hlubší pochopení sociální podstaty dané společnosti, společenských vztahů (Staníčková, 1987,5).

Podle Hodaně a Dohnala (2005) je životní způsob ovlivněn mnoha činiteli. Konkrétní podoba dané společnosti je výsledkem historického vývoje, kdy na sebe většinou plynule navazují jednotlivé vývojové etapy, které mají svá specifika. S historickým vývojem úzce souvisí úroveň dané kultury. Kulturní orientace každé společnosti je jiná, což je způsobeno mnoha vnějšími vlivy, které na ni působí mnoho let. Významné rozdíly v kulturách jsou mimo jiné dány tím, jak dlouhou svou historii kultura má. Je také ovlivněna významnými hodnotami, které nelze ve spojení s kulturou opomenout. Hierarchie hodnot, jež vypovídá o momentálním stavu společnosti, životní i kulturní úrovni se v postmoderní době výrazně mění, hranice a omezení se neustále posunují. Nemalou roli hrají při ovlivňování životního způsobu také tradice, které zahrnují ověřené způsoby chování, hodnoty a zvyky, které se stávají součástí kulturního dědictví. Dalšími činiteli jsou pak změny ve výrobním procesu, změny v charakteru práce, vlastnické vztahy, které rozhodují o typu společnosti a úrovni demokracie, s tím souvisí vztahy k majetku společenskému i individuálnímu, což vede k zodpovědnosti člověka. Budují se vztahy individuální vztahy osob, osob a skupin i skupin mezi sebou. Postavení socioprofesní skupiny a životní úroveň spolu souvisejí. Vliv na životní způsob má také rozdílnost kultur a ostatních skupin a je také ovlivněn filozofickou orientací, která určuje život každého člověka. Všechny tyto faktory se promítají do všech činností, typických pro danou skupinu.

Životní způsob se týká skupiny nikoli jednotlivce. Představuje určitou úroveň nebo normu, která je pro tuto skupinu typická. Lišit se bude například životní způsob seniorů, rodin s dětmi nebo učitelů. Rozdílný bude způsob života lidí na venkově a ve městě (Hodaň & Dohnal, 2005). Podobně nahlíží na životní způsob Dufková, Urban a Dubský (2008), podle kterých je pojem životní způsob spíše pojmem abstraktním a vyjadřuje vysoce obecnou kategorii. Podle autorů u životního způsobu sledujeme sociálně-ekonomický rozměr, který zahrnuje základní existenční otázky, životní úroveň, práci a spotřebu. „…Životní způsob považujeme za široký komplex činností, jimiž lidé uspokojují a utvářejí své potřeby“ Staníčková (1987, 5).

Z uvedeného vyplývají určité zvláštnosti životního stylu, které se projevují v dané skupině lidí. Životní způsob vyjadřuje kvalitu a způsob života dané skupiny. Liší se mezi národy, jednotlivými částmi světa, ale také uvnitř národních společenství. Pojem životní způsob je považován za pojem nadřazený pojmu životní styl a je tedy pojmem obecnějším.

2.2.2 Životní styl

S pojmem životní styl se v dnešní době setkáváme téměř na každém kroku. Životním stylem se zabývají nejen odborníci, ale také laická veřejnost. O životním stylu je psáno stále více knih. V televizních vysíláních, novinách, časopisech, na internetu i ostatní médiích nacházíme množství rad, jak má správný životní styl vypadat, co jej ovlivňuje, a na čem je závislý. V běžné komunikaci mezi lidmi slýcháváme pojem životní styl častěji, než pojem životní způsob. Životní styl je odvozen od životního způsobu, ale týká se jednotlivce.

Životní styl je velmi obsahově široký pojem, který zasahuje do mnoha vědních oborů lidské činnosti. Setkáváme se s ním například v psychologii, sociologii, pedagogice a v mnoha dalších humanitně orientovaných oborech (Fojtík, 2011). Ze sociologického hlediska pohlíží na životní styl Jandourek (2007, 243), je to: „…komplex psaných i nepsaných norem a identifikačních vzorů, souhrn životních podmínek, na které lidé berou ohled ve vzájemných vztazích a chování. Podoba životního stylu je ovlivněna životním cyklem, společenskými rolemi, tradicí.“ „Pod životním stylem jednotlivce je možné rozumět konzistentní životní způsob jedince, jehož jednotlivé části si navzájem odpovídají a jsou ve vzájemném vztahu, vycházejí z jednotného základu a mají společné jádro, které se jako červená linie prolíná všemi podstatnými činnostmi “(Čeledová & Čevela, 2010, 50).

„Pojem životní styl můžeme charakterizovat jako souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje. Zahrnuje hodnotovou orientaci člověka, projevuje se v jeho chování i ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek“ Dohnal (2002, 76). Buriánek (1996, 97) chápe životní styl „…jako komplex činností integrovaných určitou hodnotovou orientací. Patří do něj móda, práce, výživa, vzdělávání, podíl na veřejném životě, provoz domácnosti, společné činnosti v rámci rodiny, péče o zdraví, způsoby využití volného času a mnohé další.“

> Formulace životního stylu jako normy i jeho konkrétní projev odpovídá systému hodnot dané společnosti, skupiny a jednotlivce. Jestliže je cílem společnosti rozvoj osobnosti a zabezpečení životní pohody, potom se tento cíl stává základní směrnicí pro tvorbu životního stylu. A sám životní styl je tak konkrétním způsobem rozvoje lidské osobnosti (Hodaň, 1997, 87).

> Životní styl zahrnuje formy dobrovolného chování v daných životních situacích, které jsou založené na individuálním výběru chování z různých možností. Můžeme se rozhodnout pro zdravá alternativa z možností, které se nabízejí, a odmítnout ty, jež zdraví poškozují. Životní styl je tedy charakterizován souhrou dobrovolného chování (výběrem) a životní situace (možností)“ (Machová & Kubátová, 2009, 16).

„Životní styl je ovlivněn tradicemi, prostředím, ekonomickou a sociální vyspělostí společnosti“ (Kolektiv, 1999, 489). Nedílnou součástí životního stylu je také způsob využití volného času. Podle Hodaně (1997) má životní styl svou vlastní dynamiku a nelze si ho představit jako něco neměnného.

Na základě výsledků výzkumných prací byly specifikovány komponenty tvořící životní styl: postavení v pracovním procesu, vzdělání, příjem, volný čas, etapa rodinného cyklu, typ lokality rodinná, vzdělanostní a kulturní kontinuita, tradice a móda (Fojtík, 2011).

> Životní styl je způsob, jakým lidé žijí – tedy jak bydlí, stravují se, vzdělávají se, chovají se v různých situacích, baví se, pracují, spotřebovávají, vzájemně komunikují, jednají, rozhodují se, cestují, vyznávají a dodržují určité hodnoty, starají se o děti, pěstují potraviny, vyrábějí atd. Již z tohoto neúplného nástinu namátkou vybraných momentů životního stylu je zřejmé, že životní styl je kategorií neobyčejně širokou, složitou, mnohodimenziální. (Duffková, Urban, & Dubský, 2008, 51)

Každý člověk má svůj specifický a konkrétní životní styl. Nenajdeme dvě osoby s autentickým životním stylem. Na každého jedince totiž působí rodina i okolí rozdílným způsobem. Je ovlivňován mnoha situacemi, druhem práce, kterou vykonává, financemi, které má k dispozici, věcmi, které ho obklopují, životními zkušenostmi, místem, kde žije a v neposlední řadě jeho vztahem ke vzdělávání a zdraví.

Životní styl dělá život jedinečným. Nabízí hledání životní inspirace, životních cílů a hodnot. Podílí se na životním štěstí a spokojenosti člověka (Anonymous, 2013). Významnou roli v životním stylu člověka má volný čas. Smysluplné využití volného času v průběhu celého života životní styl člověka formuje a přispívá k jeho celkové životní spokojenosti (Janssen, 2004).

2.2.3 Životní styl a zdraví

Světová zdravotnické organizace WHO definuje zdraví „jako stav kompletní fyzické, mentální a sociální pohody, a nesestává se jen z absence nemoci nebo vady."

Hartl a Hartlová (2009, 701) vidí zdraví jako „souhrn vlastností organismu, které jsou sto vyrovnávat se s měnícími se vlivy vnějšího prostředí, včetně pracovního a interpersonálního aniž jsou narušeny fyziologicky důležité funkce." „Zdraví je celkový (tělesný, psychický, sociální a duchovní) stav člověka, který mu umožňuje dosahovat optimální kvality života a není překážkou obdobnému snažení druhých lidí" (Křivohlavý in Čeledová & Čevela 2010, 17).

Jak z definicí vyplývá, pojem zdraví nesouvisí pouze s medicínou. „Zaznamenáváme přesah z původně lékařského prostředí do celospolečenského kontextu. Pojem zdraví dnes ve své odborné terminologii používají ji nejen lékaři, ale i psychologové, sociologové, kinantropologové, pedagogové, teologové a další" (Ješina, Vyhlídal, Rybová & Kučera, 2011, 25).

Zdraví patří k největším cennostem lidského života a „základní biologickou potřebou, nezbytnou pro úspěšné plnění společenských rolí a osobní pohodu" (Čeledová & Čevela, 2010, 20).

Většina lidí staví zdraví na nejvyšší příčky svého žebříčku hodnot. Jeho cenu si člověk začíná mnohdy uvědomovat až v okamžicích, kdy se objeví zdravotní problém. Nemoc nás samotných nebo našich nejbližších nás většinou přinutí se zamyslet nad dosavadním životem. Ne všichni se svým zdravím nakládají jako se skutečným pokladem. Mnozí nedokáží o své

zdraví dostatečně pečovat a vážit si jej. Svědčí o tom výzkumy o množství civilizačních chorob vyskytujících se v dnešní populaci. „V průběhu 20. století se radikálně změnila struktura nemocí, které vedou ke smrti“ (Křivohlavý, 2001, 20). Křivohlavý tamtéž doplňuje, že na začátku 20. století byly důvodem úmrtí zejména nakažlivé nemoci. Na počátku 21. století se umírá na nemoci kardiovaskulárního systému, nádory, úrazy, chronická onemocnění, které úzce souvisí s životním stylem. Zdraví je ovlivněno genetickými předpoklady jedince, které nelze ovlivnit, dále životním prostředím, které do jisté míry ovlivňovat můžeme a především životním stylem, který je v rukách každého z nás. „Mezi základní prvky životního stylu patří výživa, fyzická aktivita, práce, sexuální aktivita, duševní pohoda, sociální vztahy, odolnost stresu či různé závislosti“ (Čeledová & Čevela, 2010, 14).

Uspěchaná doba, stres, pracovní vytížení, špatné stravování, konflikty v mezilidských vztazích, nedostatek spánku a pohybu. Tak můžeme charakterizovat životní styl mnohých lidí v dnešní době. „Nemám čas“, „nestíhám“– slova, která se stala jakousi přirozenou součástí komunikace mezi lidmi. Konzumní způsob života, kdy honba za materiálními statky je důležitější než životní pohoda, spokojenost a zdraví. Významnou složku životního stylu tvoří volný čas a činnosti v něm prováděné. Vliv na zdraví člověka má nejen stravování a správná životospráva, ale také dostatečné množství pohybových aktivit.

2.2.4 Životní styl a pohyb

„Pohyb je nerozlučně spjat s celým vývojem a existencí člověka. Pojmy pohyb a existence člověka k sobě nerozlučně patří“ (Hodaň, 2005, 111). Zařazení pohybových aktivit do života patří zcela přirozeně do zdravého životního stylu. Roli zde hraje frekvence a náročnost vykonávaných pohybových aktivit. V podstatě každá vykonávaná činnost člověka je spojena s pohybem. „Pravidelný tělesný pohyb snižuje duševní napětí a dokonce se může podílet na formování osobnosti. Sportovci a pohybově aktivní lidé mají obvykle vyšší sebedůvěru, snadněji zvládají problémy, které život přináší, a jsou tvořivější ve všech druzích činnosti, tedy i v duševní práci“ (Kebza & Komárek, 2006, 5).

Srovnáme-li podle Stejskala (2004) urbanizovaného člověka s „lovcem a sběračem“ zjistíme, že oba žijí ve velmi rozdílných podmínkách. Dnes je preferován „sedavý životní styl“. Chybí dostatečné množství pohybu ve volném čase i v zaměstnání. Pohlédneme-li se několik desítek let nazpátek, zjistíme, že dnes se i manuálně zaměstnaní lidé pohybují méně

a často tuto skutečnost přenášejí i do volného času. Nedokáží překonat psychickou únavu a spíše konzumují, než by energii vydávali.

Ubývá přirozené pohybové aktivity. Do zaměstnání se v lepším případě přemísťujeme hromadnými dopravními prostředky. V horším případě uděláme pouze několik kroků k automobilu. Chybí základní pohybová aktivita – chůze. Na běžné domácí práce existují firmy, kterým přenecháváme péči o naši domácnost. Nárůst techniky, jež nám má v dnešní době ušetřit čas a energii, způsobuje, že pohybu stále ubývá.

„Lidské tělo se vyvíjelo k pohybu a aktivitě“ (Čeladová & Čevela 2010, 63). Je nutné pohybovou aktivitu do životního stylu cíleně zařadit a s ohledem na konkrétní potřeby člověka pohybový režim optimalizovat. „Pro většinu současné populace platí, že realizovaný pohybový režim je nedostatečný z pohledu biologických potřeb jedince“ (Flemr et al.,2009, 27).

„Optimalizace pohybového režimu znamená záměrné zařazování takových pohybových činností (intervence), které jej účelně změní tak, aby jeho dopad na člověka byl pozitivní“ (Hodaň & Dohnal, 2005, 90). „Ve skutečnosti proces optimalizace představuje účelnou změnu stávajícího pohybového režimu s výraznou snahou o dosažení adekvátního rovnovážného stavu organizmu“ (Horák, 2000,35). Každý člověk má obecná doporučení pohybové aktivity znát. V průběhu vzdělávacího procesu, kterým člověk prochází celý život, má získávat informace o přínosech pohybových aktivit a učit se, jak obecná doporučení aplikovat, tak aby vedla k prevenci zdravotních potíží (Fojtík & Mitáš, 2012).

> Za nejvýznamnějším úkolem, na kterém by se neměli podílet jen odborníci, ale rovněž celá společnost, je hledání odpovědi na otázku, jak dosáhnout vyšší úrovně pohybové aktivity od úrovně jedince, přes komunity až po celou populaci. Pouze tak lze totiž zreálnit potenciál a význam, který může mít pohybová aktivita pro oblast kvality života i veřejného zdraví (Dohnal, 2009, 126).

2.2.5 Pohyb a zdraví

> Biologická rovnováha člověka vytvářena po tisíciletí je v posledních desetiletích stále více narušována zhoršujícím se životním prostředím, zvyšujícím se podílem psychické práce, jednostrannému zatěžováním organizmu a celkovým úbytkem fyzické práce. Tím

dochází k adaptačním poruchám organizmu, které jsou velmi důležité při vytváření zdatnosti a zdraví jedince (Kadeřávková, 88).

Více než polovina české populace nesplňuje doporučovanou úroveň pohybové aktivity. Nedostatek středně intenzivní pohybové zátěže způsobuje časté vady držení těla, podílí se na vzniku mnoha chronických neinfekčních onemocněních (obezity, kardiovaskulárních nemocí, diabetu, osteoporózy aj.), které postihují značný počet lidí produktivního věku a jsou často příčinou dlouhodobé pracovní neschopnosti (Státní zdravotní ústav, 2010).

V souvislosti s hypokinetickým způsobem života snižuje úroveň tělesné i duševní zdatnosti a odolnosti organizmu. Mnohé choroby pramení přímo z nedostatku pohybu. Roste riziko kardiovaskulárních onemocnění, bolestí zad, vysoký krevní tlak apod. Nedostatek pohybu venku, v chladném počasí, přílišná ochrana proti zimě a změnám počasí vedou také ke snižování odolnosti organizmu vůči nemocem z nachlazení. Pokud jinak zdravý jedinec neaktivuje a netrénuje svůj pohybový aparát, oběhový systém a systém dýchací, časem ztrácí svalovou sílu, funkční zdatnost, obratnost a kloubní pohyblivost (Hrčka & Drdácká,1992).

Velmi diskutovaným problémem dnešní civilizace je nadváha a obezita všech věkových kategorií. Obezita je chronické onemocnění způsobené nadměrnou dodávkou energetického příjmu ve vztahu k potřebám organismu, důsledkem je ukládání přebytečného tuku v organizmu (Anonymous, 2012). „Nárůst výskytu obezity v celosvětovém měřítku je alarmující a je nazýván epidemií“ (Čechovská & Tůma, 2009, 37). Obezita je nebezpečná vzhledem k tomu, že s ní jsou spojená některá onemocnění. Mezi ně patří například cukrovka, onemocněné srdce a krevního oběhu, vysoký cholesterol, pohybový aparát, zažívání apod. Základním předpokladem pro snížení nadváhy je snížení energetického příjmu a zařazení vhodných pohybových aktivit do života jedinců.

Obezita a tělesná aktivita spolu mají přímou, klíčovou souvislost (Bouchard, 2000). „Zdravý dospělý jedinec potřebuje minimálně 30 minut vytrvalostní PA mírné intenzity 5x týdně nebo 20 minut vysoké intenzity 3x týdně“ (Bajzová, 2010).

Pohybovou aktivitou lze nazývat jakýkoliv pohyb, který vyžaduje tělesný energetický výdej (WHO, 2013). „Pravidelné cvičení i přirozená (obvyklá, habituální) pohybová aktivita jsou spolu s přiměřeným příjmem energie nejlepším, nejbezpečnějším a ekonomicky nejméně

náročným preventivním (a často i léčebným) prostředkem většiny civilizačních onemocnění“ (Stejskal, 2004,12). Fyzickým cvičením dochází k výdajům energie a dochází tak ke zvyšování fyzické zdatnosti (Thomson, 1997). Nízká tělesná zdatnost je spojena s vyšší mírou úmrtnosti (Takken, Kuis & Helders, 2003).

„Pravidelný pohyb může být tím správným řešením, jak snížit zdravotní rizika řady zejména civilizačních chorob víc než pouhá touha zhubnout. Měli bychom si proto vybrat takový druh pohybu, který nás baví, zároveň zbavuje stresu a naplňuje dobrou náladou“ (Linc & Havlíčková, 1989, 104). Hnízdil (2010, 99) radí: „Alespoň hodinu denně věnujte aktivnímu odpočinku. Vhodná je rychlá chůze, plavání, pravidelná relaxační cvičení, kalanetika, jóga nebo pilates. Sportujte každý víkend. Zádovým svalům svědčí běžecké lyžování. Kloubům zase cyklistika…Udržujte si optimální tělesnou váhu.“

Potřeba pohybové aktivity v dnešním technicky vyspělé společnosti roste. Pohybové mimopracovní činností jsou nezbytným doplňkem životního stylu a poznatky o prospěšnosti tělesných cvičení nás stále více přesvědčují o jejich pozitivním vlivu na prevenci zdraví, fyzickou zdatnost, obnovu duševních i fyzických sil i celkovou společenskou aktivitu člověka. (Kožíšek, Bárta, Holda, & Nekola, 1989). Drabik (1997) upozorňuje, že dostatek pohybové aktivity nejen život člověka prodlužuje, ale činí ho také kvalitnějším.

Dostatek pohybu má pro člověka význam nejen jako prevence civilizačních onemocnění či snižování a udržení váhy. Současně působí blahodárně také na jeho psychiku, pomáhá se lépe vyrovnávat se stresem a působí na celkovou spokojenost jedince.

2.3 Volný čas

2.3.1 Charakteristika volného času

Pojem volný čas je znám již více než dva tisíce let a v historii na něj bylo pohlíženo z mnoha směrů. V posledních letech je mu věnováno stále více pozornosti. Je tématem mnoha vědeckých prací, odborných publikací i výzkumů. Rostou požadavky na kvalifikaci volnočasových pracovníků. Přibývá studijních oborů na středních i vysokých školách, které připravují odborníky na práci v oblasti volného času (Selucký, 1966).

„Volný čas se v životě člověka i celé společnosti rozšiřuje a uplatňuje rostoucím tempem, rozšiřují se rovněž jeho možnosti a zvyšuje se význam výchovného zhodnocování. Do života jedince i společnosti přináší volný čas četné nové a všestranné podněty významné svým vlivem a dosahem“ (Hofbauer, 2010, 14).

Volný čas má svou hodnotu, kterou nelze materiálně vykázat. Je fenoménem dnešní doby a důležitou součástí lidského života. Lidé ho chápou jako dobu, která jim zbude po vykonání zaměstnání a povinností nutných pro jejich existenci. Vnímají jej jako čas, kdy se mohou věnovat na základě svého rozhodnutí sami sobě, svým zájmům, zálibám a koníčkům.

Definice volného času se začaly formovat v 60. letech 20. století a v literatuře jich najdeme mnoho. Nelze říci, která je ta nejpřesnější a správná. Je tedy na každém jedinci, se kterou se ztotožní (Janiš, 2009). Problematika volného času se prolíná mnoha vědními disciplínami a obory. Volný čas je spjat například s pedagogikou, psychologií, sociologií, filozofií, ale také zdravotnictvím, ekonomikou, politikou a mnoha dalšími obory. Definicemi a charakteristikami volného času se zabývá množství autorů a odborníků.

Z pohledu sociologického je volný čas „čas trávený mimo pracovní dobu, započítává se do něj i doba potřebná pro nezbytné fyziologické aktivity, jako je spánek nebo jídlo…čas využívaný jedincem podle vlastního uvážení (Jandourek, 2007, 49). Hledisko pedagogické přinášejí Průcha, Walterová a Mareš (1995, 255), kteří volný čas definují jako: „Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“ Volný čas je „komplex aktivit mimo pracovní, rodinné a společenské závazky, jimiž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil se, nebo si svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu“ (Hodaň & Dohnal, 2005, 59). Ve volném čase se člověk může věnovat činnostem podle své vůle, s cílem odpočívat,

bavit se, dobrovolně účastnit na společenském životě nebo se vzdělávat (Fojtík, 2011). Hájek, Hofbauer a Pávková (2008, 10) vysvětlují volný čas jako dobu, „kterou má člověk po splnění všech povinností k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářející: odpočinek a zábavu; rozvoj zájmové sféry; zlepšení kvalifikace; účast na veřejném životě.“ „Pod pojmem volný čas se běžně zahrnuje odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělání, dobrovolná společensky prospěšná činnost“ (Pávková, Hájek, Hofbauer, & Pavlíková, 1999, 15). „Volný čas lze v souhrnu definovat jako dobu, časový prostor, v němž jedinec nemá žádné povinnosti vůči sobě ani druhým lidem a v němž se pouze na základě svého vlastního svobodného rozhodnutí věnuje vybraným činnostem. Tyto činnosti ho baví, přinášejí mu radost a uspokojení a nejsou zdrojem trvalých obav či pocitů úzkosti“ (Slepičková, 2005, 14). Dohnal (2002, 27) dodává: „Je patrné, že volný čas hraje a bude hrát v životě člověka (a tím i společnosti) významnou roli, a to zejména v oblasti tvorby a rozvoje jeho zdraví, kultivace a socializace.“ Přestože uvedení autoři popisují volný čas z pohledu různých vědních disciplín a oborů, lze říci, že se jejich charakteristiky na daný pojem příliš neliší.

Je zřejmé, že s volným časem se dříve nebo později budeme muset naučit správně zacházet. Nelze pochybovat o tom, že to, co ve svém volném čase děláme velmi výrazně, ovlivňuje kvalitu našeho života (Zelinski, 2003). Čím méně má člověk volného času, tím je pro něj cennější.

2.3.2 Vývoj volného času

Volný čas není pojmem novým. První zmínky o volném čase najdeme v antice. Řecký filozof této doby Aristoteles vyzdvihoval veškeré intelektuální činnosti, největší uspokojení přinášelo rozjímání, které vede k uspokojování člověka, fyzická práce se stávala neoblíbenou. Problematiku volného času v uvedené době obsahoval pojem „schole“. „Slovo schole, překládané ve dvou významových variantách: jednak jako „odpočinek“, „oddech“, „prázdná chvíle“, „životní klid“, ale také ve významu „přednáška“, „rozhovor“, „škola“ (Jirásek 2005, 191).

Scholé – je časem na rozumování, které se uskutečňuje čtením veršů, setkáváním se s přáteli, posloucháním hudby. Je mu časem na vědu a filozofii, prostě na vážné věci, na

rozjímání. Volný čas chápal Aristoteles jako vážné životní poslání. Volný čas neměl nic společného s lenošením a nudou (Švigová, 1967, 21).

Ve středověku ovládá společnost římsko-katolická církev. Své místo ve společnosti nacházejí různé zábavy, tance a hry, ale nejvyšší hodnotu má stejně jako Aristoteles rozjímání. To má být obráceno k Bohu. Jediným způsobem rozjímání měla být motlitba, která měla člověka připravit na posmrtný život, který je považován za cennější než ten pozemský. Renesance přináší do života lidí vysoké požadavky na pracovní výkon a volný čas potlačuje. Dřívější rozjímání je považováno za lenost. Dominantou se stává práce. Odpočinek je určen pouze k tomu, aby člověk mohl dál pracovat. Na počátku novověku přicházejí utopičtí myslitelé. Thomas More přichází s názorem, že člověk by měl pracovat pouze šest hodin a se svým volným časem si má nakládat podle svých představ. Thomasso Campella navrhoval délku práce pouze čtyři hodiny. V této době nebylo povoleno, hrát v kostky, ani provozovat jiné hry v sedě. Lidé se měli věnovat čtení, psaní, rozhovorům a rozvoji svých tělesných vloh. Na tyto myšlenky se později v období kapitalismu navazuje Karel Marx, kterým je práce nazývána „říše nutnosti“ a naopak volný čas „říší svobody“. I on tvrdil, že volný čas má přispívat k osobnostnímu rozvoji člověka.

„K výrazné změně došlo s narůstajícím technologickým rozvojem ve dvacátém století, kdy docházelo ke zkracování pracovní doby, usnadňování různých povinností a tím k růstu času k volnému použití“ (Hodaň & Dohnal, 2005, 55).

Do roku 1950 byla práce pro společnost oporou. Bylo nutné obnovit válkou zničené hospodářství, což způsobilo nárůst pracovní doby. Později se začíná pracovní doba redukovat. Další fáze, která trvala zhruba do roku 1980, už práce nemá tak silné postavení. Lidé chápou práci jako něco přechodného, nezbytného k zabezpečení živobytí a stále více objevují hodnotu volného času (Važanský, 2001).

> Lze oprávněně říci, že volný čas je postindustriálním, moderním fenoménem. Technologický rozvoj ve dvacátém století pak umožnil masový nárůst volného času, takže v současné době, éře začínajícího 21. století, jej můžeme chápat jako problém na straně jedné a výzvu na straně druhé“ (Dohnal, 2002, 119).

Dnešní svět si už bez volného času neumíme vůbec představit. Volný čas se stal nedílnou součástí našeho života. Je nutné s ním nakládat jako s cennou hodnotou a při jeho plánování volit priority.

2.3.3 Různé pohledy na volný čas

Na volný čas nelze pohlížet pouze z jednoho úhlu. Je to pojem, který prolíná sférou ekonomickou, pedagogickou, politickou. Neméně se dotýká oblasti psychologie, práva a nelze zapomenout na sféru zdravotní.

Podrobně se touto problematikou zabývá Pávková, Hájek a Hofbauer (2008), zdůrazňují důležitost ekonomického hlediska. Společnost investuje do zařízení pro volný čas a sleduje, kolik vložených prostředků se vrátí zpět. Odpočinutý člověk lépe a kvalitněji pracuje. Autoři tamtéž uvádějí další pohledy na volný čas.

- Hledisko sociologické a sociálněpsychologické sleduje vliv volnočasových aktivit na mezilidské vztahy. Velkou roli hraje rodina, která dítěti dává vzory ve využívání volného času. Mezi výrazně působící sociální vlivy patří také působení hromadných sdělovacích prostředků, a to především na děti a dospívající. Zapnutá televize jako kulisa, výběr nevhodných pořadů nebo příliš dlouhá doba strávená před televizní obrazovkou vede k pasivitě a větší absenci prožitků.
- Politické hledisko se týká organizování volného času na úrovní měst a obcí, které mají vytvářet pro občany zázemí pro volný čas.
- Zdravotně-hygienický pohled se soustředí na vliv využívání volného času na zdraví občanů po stránce fyzické i psychické.
- Pedagogické a psychologické hledisko respektuje individuální a věkové odlišnosti. Pedagogické ovlivňování volného času má podporovat děti v jejich zájmech a aktivitách a nabízet možnost kontaktu s aktivitami novými, vychovávat ke smysluplnému využívání volného času, které vede k rozvoji osobnosti.

Sledujeme-li volný čas, z jakéhokoliv výše uvedeného pohledu, je nutné respektovat zvláštnosti věkových skupin a mít na zřeteli jejich potřeby.

Musí být zváženo, do jaké míry bude stát svými orgány do volného času občanů zasahovat. „Nepřímým zásahem může být daňová a sociální politika státu a z toho plynoucí finanční situace obyvatel“ (Janiš, 2009, 13). Nelze však zaručit, že při tomto kroku by lidé zbylé finanční prostředky investovali právě do volného času.

2.3.4 Funkce volného času

V literatuře najdeme mnoho rozdělení a funkcí volného času. Každý autor má na tuto problematiku svůj názor a funkce jsou vytvářeny z hlediska jeho pohledu a zkoumání.

V souladu s komplexním chápáním osobnosti respektujeme tyto funkce volného času:

- funkce rozvíjející (zaměření realizovaných činností na všestranný vývoj osobnosti, permanentní zdokonalování člověka, rozvoj jeho tvůrčích sil, zvyšování kulturnosti…)
- funkce regenerační (obnova pracovní síly, využívání hodnot aktivního odpočinku, prevence a kompenzace negativních vlivů pracovního i mimopracovního života…)
- funkce prožitková (navozování kladných prožitků, odreagování, prožívání života…) (Hodaň, 1997, 88).

Roger Sue (francouzský sociolog) vymezil 4 funkce volného času:
„ psychosociologická (uvolnění, zábava, rozvoj);
sociální (socializaci, sociální příslušnost k některé sociální skupině);
terapeutickou;
ekonomickou (pozitivní vliv na uplatnění člověka v profesní činnosti, výdaje účastníků vynakládané na aktivity volného času, pojetí volného času jako prožívání, anebo pouhé spotřeby vedoucí k odcizení (Hofbauer in Janiš, 2009,14).

Hofbauer (2004) funkce volného času uvedené Rogerem Sue dále rozvádí. Podle Joffre Dumezediera vyrovnává psychologická funkce částečně vliv práce. Očekává se, že volný čas přinese rozptýlení a zábavu a člověk bude osvobozen od pracovních povinností a ostatních zátěží života. Sociální funkce zahrnuje socializaci nejen v rodině, ale také v dalších sociálních skupinách. Funkce terapeutická, která zahrnuje smyslový rozvoj, prevenci chorob, hledisko zdravotní a zdravý životní styl, je podle autora stále opomíjená. Ekonomická funkce se na rozdíl od počátku 20. století, kdy byl volný čas považován za čas promarněný
a bezvýznamný stále více zdůrazňuje. V současnosti se hospodářský význam volného času jak pro jednotlivce, tak pro společnost doceňován. Dobře zvolené činnosti ve volném čase se projeví na pracovním výkonu a je tedy ekonomicky i hospodářský přínosný.

Funkce a možnosti volného času komplexně...vymezil německý pedagog volného času Horst W. Opaschowski, který za základní považuje:“

„rekreace (zotavení a uvolnění);

kompenzace (odstraňování zklamání a frustrací);

výchova a další vzdělávání (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení);

kontemplace (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba);

komunikace (sociální kontakty a partnerství);

participace (podílení se, účast na vývoji společnosti);

integrace (stabilizaci života rodiny a vrůstání do společenských organismů);

akulturace (kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností“ (Hofbauer in Janiš, 2009, 14).

V literatuře bychom našli mnohá jiná členění funkcí volného času. „Jako hlavní funkce volného času se uvádějí: odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (reprodukce pracovních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury)“ (Hofbauer, 2004, 13).

Funkce volného času nelze zobecňovat. Člověk prochází v průběhu svého života určitým vývojem od dětství až po stáří. Je ovlivňován prostředím, prací, životními událostmi, lidmi a sociálními skupinami i místem, kde žije. Funkce a význam volného času jedinců se bude lišit a měnit podle životní etapy, ve které se právě nachází.

2.4 Obec

„Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce“(Zákon č. 128/2000 Sb, § 1). „Obce jsou tedy právně pojaty dle české právní úpravy jako samosprávné společenství občanů s postavením právnické osoby“ (Rektořík, 1998, 7).

Zákon č 128/2000 Sb. uvádí, že obec je veřejnoprávní korporací, která má svůj vlastní majetek, svým jménem vystupuje v různých právních vztazích a nese plnou zodpovědnost, která z těchto právních vztahů vyplývá. Povinností obce je péče o potřeby občanů, rozvoj území, kde se obec nachází a ochrana veřejných zájmů zakotvených v zákonech nebo jiných předpisech. Samosprávný celek, který má více než 3000 obyvatel je městem. Městem se stává obec také v případě, že dojde ke sloučení dvou obcí, z nichž alespoň jedna má 3 000 obyvatel. Statutární města jsou města se zvláštním postavením. Jejich vnitřní uspořádání může být rozčleněno na městské části nebo obvody, které mohou mít své vlastní orgány samosprávy. Vnitřní členění statutárních měst jsou zakotveny v obecně závazné vyhlášce tzv. statutu.

Nejvyšším orgánem obce je zastupitelstvo, jehož členové jsou voleni v rámci komunálních voleb občany s trvalým pobytem na území obce. Počet členů zastupitelstva závisí na velikosti obce a počtu obyvatel. Dle výše uvedeného zákona však musí mít zastupitelstvo minimálně 5 členů, horní hranice je pak stanovena na 55. Členem zastupitelstva se může stát po dovršení osmnácti let každý občan obce. Zastupitelstvo rozhoduje o záležitostech obce, ve kterých má dle zákona o obcích svěřenou samostatnou působnost. Schvaluje mimo jiné rozpočet obce, program rozvoje obce a územní plán. Rozhoduje o nakládání s majetkem obce, hospodaření obce a investicích. Zřizuje a ruší příspěvkové organizace, jedná a rozhoduje o zapojení obce do projektů na všech úrovních.

Dále zastupitelstvo rozhoduje ve věcech potřeb občanů, například o dopravní dostupnosti, zajišťuje bydlení pro občany obce, vzdělávání, bezpečnost a v neposlední řadě také rozhoduje o nabídce volnočasových aktivit pro volný čas občanů atd. Zastupitelstvo obce volí z řad svých členů starostu, ve větších městech i místostarosty a členy rady obce.

Reprezentantem města je starosta. Vystupuje za obec navenek, jménem obce jedná a podepisuje dokumenty a smlouvy. Starosta také svolává a řídí jednání zastupitelstva obce a plní případně přenesenou působnost obce, pokud v obci není tajemník. V případě, že je obec statutárním městem, nemá starostu, ale primátora a funkci místostarostů vykonávají náměstci primátora.

Ve větších obcích je spolu se starostou a místostarosty jmenována i Rada obce, která je stejně jako starosta výkonným orgánem obce, v její samostatné působnosti. Za svou činnost přímo zodpovídá zastupitelstvu obce. Minimální počet členů Rady obce je stanoven na 5 členů a nejvyšší počet pak na 11 členů. Počet členů musí být vždy lichý a nesmí přesáhnout jednu třetinu všech členů zastupitelstva. Někteří členové Rady obce jsou uvolněnými funkcionáři, to znamená, že práci pro obec vykonávají místo svého občanského povolání. Každý zpravidla zodpovídá za jeden úsek samosprávné činnosti obce. Rada obce pracuje jako celek, jménem obce zřizuje příspěvkové organizace a v obchodních společnostech s účastí obce je společníkem.

Obce mohou pro kvalitnější plnění svých úkolů vytvářet obecní úřady, které mohou být rozděleny podle úseků činností na odbory a oddělení. Spolu se starostou a místostarosty a tajemníkem zde pracují další zaměstnanci. Obecní úřad plní jak úkoly v samostatné působnosti obce, které mu uloží zastupitelstvo obce nebo rada obce, tak i úkoly v přenesené pravomoci obci, které jsou obcím svěřovány zákony.

Kvalita řízení a organizování obcí souvisí s profesionalizací všech výkonných orgánů. „Jak dobře výkonný orgán připraví podklady pro rozhodování voleného orgánu, jak dokáže své návrhy kvalitně zdůvodnit, tak zpravidla volený orgán rozhodne“ (Rektořík & Šelovský, 2000, 36). Je tedy velmi důležité, aby zaměstnanci obecních úřadů, zastupitelé, radní i ostatní spolupracovníci byli kvalifikovanými profesionály.

2.4.1 Obec místo pro život

> Ideální město (obec) jako takové, které uspěje ve vyvážení řady sektorů a aktivit probíhajících ve městech (doprava, bydlení, práce, volný čas), dodržuje občanská práva, zajišťuje nejlepší životní podmínky, reflektuje a reaguje na životní styl a postoje svých obyvatel a bere na vědomí názory všech, kteří město využívají, pracují v něm nebo zde obchodují, navštěvují je, vyhledávají zábavu, kulturu, informace znalosti a studují zde (Dohnal, 2002, 28).

V současné demokratické době má každý občan právo se vyjádřit, do jaké míry je spokojen s životem v obci, kde žije. V případě spokojenosti většiny obyvatel s řízením a z toho vyplývajícím fungováním obce můžeme říci, že jde o obec, která vytváří vhodné podmínky pro život.

Důležitým ukazatelem spokojenosti občanů v obcích je míra uspokojování jejich potřeb, které jsou u každého člověka rozdílné. Odlišnost potřeb jedinců je ovlivněna mnohými faktory. Svou roli zde hraje například věk, pohlaví, sociální postavení, životní styl, práce a pracovní zařazení, hodnotová orientace či celkový pohled na život. Každá obec by měla tyto individuální potřeby obyvatel respektovat a na jejich základě vytvářet podmínky pro spokojený život občanů v daném území. Současně nelze zapomenout, že jedním z kritérií, hodnocení kvality života v obci je úroveň a možnosti využití volného času. Vzhledem k rozdílnosti potřeb člověka lze předpokládat, že i nabídka volnočasových aktivit bude hodnocena z různých pohledů. Význam bude mít nejen nabídka kulturních a sportovních akcí a zařízení, ale také možnost využívat volný čas venku, v přírodě, a to přímo v obci nebo jejím blízkém okolí. Pestrost, různorodost a dostupnost volnočasových bude důležitým ukazatelem při hodnocení úrovně obce občany.

Vedení obcí si v posledních letech čím dál více uvědomuje, že organizování všech činností na úrovni obce vyžaduje vytvoření ucelené koncepce a dokonalé plánování. Výjimkou není ani oblast volného času. Při organizování této oblasti se nesmí zapomínat na skutečnost, že všichni občané mají právo účastnit se sportovních a volnočasových aktivit.

Principiálně toho obecní úřad dosahuje (volně podle Evropské deklarace urbanistických práv):

- přijetím pozitivní politiky v oblasti rekreace pro všechny věkové, sociální, etnické a tělesně postižené skupiny obyvatel obce
- odstraněním psychologických, sociálních a ekonomických překážek, které by mohly bránit obyvatelům obce v účasti na rekreačních aktivitách
- vytvořením sítě základních zařízení pokrývajících celé území obce nebo oblasti obce
- zajištěním organizace jejich využívání tak, aby se obyvatelé místních částí (sídlišť) mohli s těmito zařízeními identifikovat, a tím došlo k podpoře pocitu vlastnictví a ke snížení vandalismu a delikvence
- zajištěním, aby veřejně provozovaná sportovní zařízení doplňovala zařízení a aktivity organizované dobrovolným a komerčním sektorem
- zajištěním, aby navrhovaná rekreační zařízení plnila současné a budoucí potřeby obyvatel, byla součástí programu těch částí obce, které se budou stavět, a navazovala na urbanistické řešení obce. Plánováním volně přístupných hřišť,

volných zelených ploch, cyklistických stezek a hřišť musí sledovat obecní politici zásadní cíl – podpořit a stimulovat rekreační aktivitu svých obyvatel (Dohnal, 2002, 36).

Cílem vedení měst a obcí má být uspokojování jejích potřeb a vytváření takových podmínek, které umožní občanům prožít naplněný a plnohodnotný život.

2.4.2 Financování obcí

Základem finančního hospodaření obce je obecní rozpočet. Samostatné financování obcí je zásadním projevem pravomocí svěřených samosprávním celkům. Rozpočet je schvalován zastupitelstvem a jeho čerpání je podrobováno pravidelné kontrole.

Základními příjmy obcí jsou zejména výnosy z daní, které jsou vybírány od občanů, kteří na území obce bydlí, pracují a podnikají. Zákon pak určuje daně, které zůstávají v obci, kde jsou vybrány. Mezi ně patří daň z nemovitosti a částečně daň z příjmu fyzických osob podnikajících na území obce. Tyto daně obdrží obce bez jakékoliv další srážky či omezení ze strany státu. Další daně, které tvoří rozpočet obce, jsou daně, které centrálně vybírá stát, a následně jejich část určenou procentem uvedeným v zákoně o rozpočtovém určení daní převede do rozpočtu obce. Mezi jednotlivé obce jsou tyto příspěvky rozdělovány podle počtu obyvatel žijících na území obce. Takto rozdělovanými daněmi jsou daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, část daně z příjmů fyzických osob ze samostatné výdělečné činnosti a podnikání, daň z příjmů právnických osob a daň z přidané hodnoty.

Příjmy neplynoucími z daní jsou příjmy z pronájmu obecního majetku, příjmy ze školného, příjmy z pokut a jiných sankcí, poplatky vybírané na území obce. Dále jednorázové a neopakující se příjmy. Jedná se příjmy z prodeje majetku, nebo z prodeje investičního majetku, např. prodej cenných papírů či jejich výnos.

Nezanedbatelnými příjmy obcí jsou dotace. Nejčastěji se jedná o finanční dotace účelové získávané ke konkrétnímu účelu.

Součástí rozpočtů obcí jsou také jejich výdaje. Obce mají v rámci jednoho rozpočtového období tzv. běžné výdaje, které jsou vynakládány na zajištění běžných provozních potřeb, např. platy zaměstnanců, spotřebované energie výdaje na povinnou školní docházku, na zajištění zdravotní péče, výdaje na městskou policii, dopravu atp. Dalšími výdaji jsou výdaje přesahující jedno rozpočtové období. Jde o financování investičních staveb, jiných investic do obecních organizací atp.

Běžné příjmy a výdaje rozpočtu jsou spojeny s běžným provozem municipality (náklady na administrativu úřadu, náklady na školní provoz, náklady na obecní policii, úklid, sportovní a kulturní zařízení atd.), kapitálové příjmy a výdaje jsou svázány s investiční (kapitálovou) činností municipality. U financujících operací jsou nejčastěji na investice využívány úvěry od obchodních bank a na výdajové straně jejich splátky (Dohnal & Hobza, 2007, 49).

2.5 Komunální rekreace

2.5.1 Rekreace

Pojem rekreace je vytvořen latinským slovem „creare“ (tvořit) a přidanou předponou „re“ (znovu).

> To v podstatě vyjadřuje obnovování, znovuvytvoření něčeho, co již v určité podobě existovalo, vrácení do původního stavu, dosahování původní kvality, což vše bylo z nějakého důvodu v negativním smyslu změněno. Ze složení původního slova vyplývá, že proces, který je takto označován, má aktivní charakter. Je to tedy obnovování realizované vlastním úsilím, vylučující jakoukoliv pasivitu (Hodaň, 2005, 11).

Fojtík (2011) označuje rekreaci kromě znovustvoření také jako odpočinek, osvěžení a oddech. Autor se přiklání k názoru, že znovustvoření je přesnější, a to z toho důvodu, že rekreace je aktivní proces vyžadující kreativitu a tvořivost. Odpočinek však může mít i pasivní podobu. Rekreace „vybízí k plné aktivitě, nabádá, abychom pro vlastní tělesnou a duševní obrodu znovu a znovu tvořili“ (Dohnal, 2002, 63).

> Rekreace je formou odpočinku ve volném čase a je nezbytná pro samotnou existenci člověka, pro rozvoj a regeneraci fyzických i psychických sil. Důležitá je především zdravotní prevence, která kompenzuje negativní důsledky pracovního procesu a zhoršeného životního prostředí našich měst. Rekreace se stala součástí životního způsobu většiny obyvatel (Doutník, 1996, 34).

- Rekreace umožňuje kultivaci tvořivých sil člověka, má velký vliv na intelektuální, tělesný i sociální rozvoj osobnosti.
- Jde o činorodý a rozvíjející se koncept využití volného času, o harmonické utváření osobnosti, o její rozvoj somatické, psychické a psychosociální oblasti.
- Přitom musí naplňovat představy a uspokojení těch, jimž je rekreace určena – odpočinek, zábavu a vzdělání.
- Míra uspokojení potřeb ve volném čase závisí na individuálních potřebách jednotlivce, je veskrze individuálního charakteru.
- Má ekonomický dopad (Dohnal & Hobza, 2007, 8).

Každý člověk jedná především tak, aby uspokojoval své potřeby. Není tomu jinak ani při uspokojování potřeb v rámci využití volného času a rekreace. Rekreace musí plnit mnoho funkcí a být pro člověka po všech směrech přínosná.

Základní pojem rekreace vyjadřuje uspokojení potřeby zotavení, osvěžení, tvorby zdraví. Na něj navazují pojmy:
Kompenzace – uspokojení potřeby vyrovnání, rozptýlení a potěšení,
Regenerace – uspokojení potřeby obnovy,
Rekondice – uspokojení potřeby návratu ztracených sil,
Edukace – uspokojení potřeby poznání a dalšího učení,
Kontemplace – uspokojení potřeby poznání si sama sebe,
Komunikace – uspokojení potřeby sdělení, kontaktu a družnosti,
Integrace – uspokojení potřeby společenského kontaktu a vzájemného vztahu,
Participace – uspokojení potřeby sociálního sebepojetí a angažovanosti,
Akulturace – uspokojení potřeby účasti na kulturním životě.
Rekreace tedy není zredukovaný, úzce zaměřený proces, ale proces velmi komplexní, ve kterém, musí být uspokojování všech uvedených potřeb zohledňováno (Hodaň, 2005, 123).

Hodaň & Dohnal (2005) uvádějí tyto druhy rekreace:

Kulturně- umělecká rekreace

- vztahuje se k umění, je spojena s estetickým vnímáním, prožitkovostí, rozvíjí všeobecnou kulturnost člověka. Může být realizována na úrovni aktivní nebo pasivní. Působí na psychiku člověka a do jisté míry má sociální význam.

Intelektuální rekreace

- je zaměřena na zvyšování vědomostí. Možnosti tohoto typu rekreace jsou široké. Týká se množství vědeckých oborů a disciplín. Může jít o velmi individuální až izolovaný způsob rekreace.

Sociální rekreace

- soustředí se na setkávání se lidí a vytváření sociálních skupin. Je spojena s potřebou sociálního kontaktu s ostatními lidmi. Zúčastnění se vzájemně obohacují po stránce intelektuální i citové.

Zájmová rekreace

- zahrnuje různé druhy koníčků, které si jednotlivci vybírají podle svých zájmů. Řadíme zde sběratelství, chalupaření, zahradničení nebo výrobou. Je specifická tím, že je spojená s produktem této činnosti. Může však mít negativní důsledky, stejně jako práce, kde dochází k jednostrannému přetěžování.

Pohybová rekreace

- člověk se účastní pohybových aktivit různého druhu. Má vliv zejména na fyzickou stránku člověka. Pohybovou rekreaci můžeme chápat jako samostatný druh rekreace nebo může být součástí rekreace zájmové a sociální.

Uvedené druhy rekreace se mohou vzájemně prolínat a doplňovat.

„Třídění podle tohoto kritéria má svůj význam zejména teoretický. Pokud má rekreace přispět k obnově a rozvoji potenciálu člověka po stránce fyzické, psychické i sociální (tedy celostně), pak by měla obsahovat činnosti, které budou působit na celého člověka“ (Fojtík, 2011, 11).

Za nejvýznamnější druh rekreace je v dnešní době vzhledem k narůstajícímu počtu civilizačních chorob, psychické zátěži a celkovému životnímu stylu občanů považována rekreace pohybová.

V průběhu života člověka se zaměření na určitý druh rekreace mění. Závisí to na věku jedinců a jejich konkrétní životní etapě, životních zkušenostech a potřebách.

2.5.2 Komunální rekreace

Komunální rekreaci chápeme jako řízení volnočasových aktivit na úrovni obcí.

Pojem komunální (komunitní) rekreace není prozatím v prostředí státní a municipalitní politiky zcela běžný. Mnohem častěji jsou používány sport, tělovýchova, rekreační aktivity nebo sport pro všechny….Komunální rekreace se nemá zabývat pouze dílčí částí aktivity člověka (sportovní), ale naopak všemi jejími možnostmi – výtvarnou, hudební, dramatickou či rukodělnou (Dohnal & Hobza,2007, 7).

Instituce, které se nabídkou a uspokojováním potřeb občanů ve volném čase zabývají, nesmí zapomínat, že za každých okolností musí být uspokojovány potřeby občanů všech věkových kategorií a sociálních skupin. „Aby toho bylo dosaženo, je důležité, aby pracovníci municipalit svoji koncepční práci splnili následující:

- uspokojit veškerou klientelu = každého občana,

- službami zasáhnout i ty, kteří se původně zúčastnit nechtěli,
- budovat vztahy mezi subjekty zabývajícími se danou problematikou“ (Hodaň & Dohnal, 2005, 128).

> Je tedy nutné přilákat i občany, kteří původně neměli zájem se volnočasových aktivit zúčastnit, oslovit problémové sociální skupiny. Důležitá je spolupráce všech organizací zabývajících se nabídkou volnočasových aktivit na úrovni obce. Tvoří ji komerční subjekty nabízející aktivity za úplatu a zaměřené na individuální klientelu. Velký podíl na nabídce volnočasových aktivit pro všechny věkové kategorie a sociální skupiny mají také neziskové organizace. Neziskové organizace, které dobře znají místní poptávku obyvatel a pracují většinou na vysoké profesionální úrovni. Provázanost všech organizací přináší zkvalitnění nabídky volnočasových aktivit a lepší uspokojení potřeb občanů (Dohnal, 2005).

> Aktivní způsob života je především záležitostí každého občana. Vzhledem k významu a roli volnočasových aktivit při tvorbě a formování životního stylu člověka je ale nezbytně nutné, aby stát a zejména jeho výkonné orgány na všech jeho nižších úrovních nesly míru spoluzodpovědnosti za vytváření podmínek pro jeho realizaci. (Dohnal, 2002, 66)

Cílem „komunální rekreace můžeme považovat vytvoření podmínek pro soustavné a dlouhodobé formování zdravého a pozitivně orientovaného životního stylu různých věkových a sociálních skupin populace“ (Dohnal, 2002, 65).

Aby v rámci komunální rekreace mohly být uspokojovány individuální potřeby občanů všech věkových kategorií a sociálních skupin, je nezbytně nutné na úrovni obcí vytvářet ucelený fungující systém (Nováková, 2011).

2.6 Charakteristika města Karviná

> Karviná leží na severovýchodě České republiky v Moravskoslezském kraji, 18 km východně od krajského města Ostravy. Karvinou, která se rozprostírá na severním okraji podhůří Beskyd, protéká řeka Olše s četnými malými přítoky…Město na severu sousedí s Polskem, a to celou polovinou hranice svého území….Celková rozloha města je 57,48 km2“ (Hajzlerová & Matroszová,2009,24)

Karviná zahrnuje 9 městských částí: Karviná-Fryštát, Karviná-Doly, Karviná-Darkov, Karviná-Ráj, Karviná-Staré Město, Karviná-Nové Město, Karviná-Mizerov, Karviná-Hranice, Karviná-Louky.

Na území města žijí zejména obyvatelé české, polské a slovenské národnosti.

Od roku 2002 je Karviná statutárním městem. V jejím čele stojí primátor, který má v současnosti 4 náměstky. Rada města Karviné je tvořena 11 zastupiteli města, přičemž automaticky jsou jejími členy primátor a jeho náměstci, kteří jsou i uvolněnými funkcionáři pro činnost v Radě města. Dalších 6 členů Rady města jsou členové zastupitelstva, s tím že uvolněnými funkcionáři nejsou. Zastupitelstvo města Karviná má v současnosti 41 členů. (Karviná, 2013).

2.6.1 Historie města

Karviná je městem s bohatou a dlouhou historií. První dochovaná zmínka o městě je datována v roce 1268. Toto datum je pak považováno za vznik města. Na území města se však našly i nálezy pocházející z mladší doby kamenné, což dokládá osídlení tohoto území již daleko dříve. Fryštát byl historickým městem, které patřilo do Těšínského knížectví a již ve středověku mu náleželo několik samostatných městských práv. Historie města pak nejvíce souvisí právě s původními městy Fryštát a Karvinná. Původní Karvinná proslula v souvislosti s nálezem černého uhlí, a to v druhé polovině 18. století. Tento nález pak byl významným hospodářským mezníkem v rozvoji celého zdejšího regionu a města samotného.

Dalším historickým mezníkem pro rozvoj dnešní Karviné byl i nález jodobrómové solanky v Darkově. Jedná se o vyvření vody z prehistorického moře, ke kterému došlo v souvislosti s hlubinným dobýváním uhlí v nedaleké Karvinné. Na území historického Darkova, který je dnes karvinskou městskou částí se nacházejí od poloviny 19. století lázně.

Tyto lázně se později staly světoznámými, právě v souvislosti léčebnými účinky tzv. darkovské vody a darkovské soli, kterých se používá k léčbě chronických, vrozených i poúrazových onemocnění pohybového ústrojí.

Na počátku 20. století vládl panství hraběcí rod Larisch-Mönnichů, který měl u císařského dvora vysoké postavení. „Správní základ dnešního města byl položen roku 1948, kdy se sloučily obce Fryštát, Karvinná, Darkov, Ráj a Staré Město v jeden celek pojmenovaný Karviná“ (Karviná, 2013).

Ve městě a jeho okolí, bylo v průběhu mnoha let vybudováno mnoho dolů k dobývání černého uhlí. Jednalo se o dobývání hlubinné, které mělo a má i v současné době neblahý vliv na okolní krajinu. Dobývání uhlí se projevuje postupným poklesem půdy a jejím částečným zatápěním spodními vodami. Tímto způsobem pak zanikla prakticky celá historická Karvinná. Město s obrovským zámkem, zámeckým parkem, třemi kostely, nemocnicí, správními úřady, nádražím, školami, hornickými koloniemi a dalšími památkami.

2.6.2 Karviná dnes

Město bylo v minulosti spojováno především s těžbou uhlí. V posledních letech však roste význam města turistický a obchodní. Nejvíce je cestovní ruch ovlivněn lázeňstvím. Historické lázně v Darkově, s památkově chráněnými budovami, byly rozšířeny i do nových prostor, které byly vybudovány v městské části Hranice. Zde byl vybudován v 70. letech minulého století moderní komplex budov, ve kterých je poskytována komplexní lázeňská a rehabilitační péče. Léčí se zde nemoci pohybového ústrojí, neurologické indikace, pooperační a poúrazové stavy. Po rekonstrukci, provedené na počátku našeho století, jej používají i občané města. Lázně Darkov pomáhají vytvářet i společenský a kulturní život v Karviné. V prostorách lázní probíhají plesy, zábavy, koncerty. Každoročně jsou vždy na začátku a na konci hlavní lázeňské sezóny pořádány oslavy otvírání a zavírání pramenů.

Od roku 1990 sídlí ve městě Obchodně-podnikatelská fakulta Slezské univerzity v Opavě.

Fakulta je zaměřena na vzdělávání odborníků v ekonomických, finančních, sociálních a správních studijních oborech i oborech zaměřených na informatiku v ekonomii a nabízí ucelený třístupňový systém vzdělání od bakalářských (titul Bc.) přes navazující

magisterské (titul Ing.) po doktorské (titul Ph.D.) studijní programy. Studium probíhá v prezenční a kombinované formě“(Sleszká univerzita v Opavě, 2013).

Na rozvoji města se podílí vznik průmyslové zóny Nové pole. Specifikem je jeho umístění v přihraničním regionu tří zemí. Význam této průmyslové zóny je mimo jiné také v rozšíření nabídky pracovních míst v regionu, který se potýká s vysokou nezaměstnaností.

Ve městě se do dnešní doby dochovaly některé umělecko-historické památky. Jsou většinou soustředěné na území městské památkové zóny v Karviné – Fryštátě. Zámek Fryštát, je jediným dochovaným zámkem rodu Larisch-Monichů, kteří byli zdejším nejbohatším rodem a v nedalekém okolí měli zámky tři, mezi nimi i jeden na území dřívější Karvinné. Dále se zde nachází gotický kostel Povýšení svatého Kříže a renesanční radnice. Dominantou karvinského náměstí je kašna. Kostel Svatého Jana z Alkantary, kterému místní neřeknou jinak než šikmý kostel nebo „karvinská Pizza“ ,se nachází v mětské části Karviná – Doly
a jeho naklonění vůči okolnímu terénu je větší než věž italské Pizze.

Na území města se nachází dvě nemocnice, přičemž Karvinská hornická nemocnice byla vyhodnocena v loňském roce nejlepším zdravotnickým zařízením v republice. Ve městě jsou mateřské a základní školy zřizované městem. Roste počet středních škol a odborných učilišť, které na území města a jeho blízkém okolí vznikají.

Negativně i v dnešní době město ovlivňuje těžba uhlí. Hlubinné dobývání černého uhlí je v okolí města prakticky všudypřítomné. V bezprostřední blízkosti města se dnes nachází Doly Karviná a důl ČSM. Jedná se prakticky o jediné místo v České republice, kde v současné době těžba černého uhlí probíhá. S prací v dolech byla v nedávné minulosti spojená i velká migrace pracovníků. Lidé do Karviné přicházeli za prací a vyšším výdělkem z celého tehdejšího Československa. S touto skutečností pak byla spojena i nesourodost zdejšího obyvatelstva. Zaměření místního hospodářství a průmyslu, podnikatelských aktivit v regionu jen na jednu oblast, a to hornictví a příbuzné obory, má dnes velmi nepříjemné následky. V současné době mladí lidé a lidé produktivního věku z Karviné odcházejí, neboť zde nemohou najít pracovní uplatnění.

S důlní činností je spojeno pro občany Karviné i velmi nepříjemné ovlivňování životního prostředí, které se projevuje ve změnách okolní krajiny. Hlubinným dobýváním

dochází k propadání okolního terénu a jeho částečnému zatápění spodními vodami. V Karviné i dnes mizí vesnice a obydlená místa. Naposledy to byla část městské části Louky. V současné době těžební společnost OKD a.s. plánuje zahájit těžbu uhlí pod městskou částí Karviná - Staré Město. Otázka těžby v této lokalitě je v Karviné velmi diskutovanou a velmi ožehavou.

> Ne všechna místa v území jsou však průmyslem a těžbou dotčena. Navíc jsou současně s těžbou devastovaná území rekultivována a navrácená zpět do krajiny. A tak lze i v tomto zdánlivě nehostinném kraji najít místa, která nás překvapí svou malebností, výskytem chráněných živočichů a rostlin a místa, která jsou nebo se mohou stát příjemným domovem pro obyvatele města Karviná (Kolektiv, 2012, 5).

Karviná je městem mnoha tváří. Je to město s hornickou tradicí, město lázeňské i vysokoškolské. Městem s velmi vysokou nezaměstnaností a špatným životním prostředím a na straně druhé s možnostmi rozvoje cestovního ruchu.

2.6.3 Demografické údaje

Tabulka 1. Vývoj počtu obyvatel ve městě

Vývoj počtu obyvatel ve městě Karviná			
Rok	**Počet obyvatel**	**Rok**	**Počet obyvatel**
2000	65 585	**2007**	63 045
2001	65 297	**2008**	62 881
2002	64 653	**2009**	62 661
2003	64 146	**2010**	61 948
2004	63 677	**2011**	59 698
2005	63 467	**2012**	59 600
2006	63 385	**2013**	58 603

Zdroj: Magistrát města Karviná, oddělení matriky a evidence obyvatel; údaje k 1.1.2013

Tabulka 2. Počet obyvatel ve městě podle věku

Počet obyvatel - rozdělení podle věku	
Věk	**Počet obyvatel**
0 - 18 let	10 209
19 - 60 let	34 338
61 - 99 let	13 757

Zdroj: Magistrát města Karviná, oddělení matriky a evidence obyvatel; údaje k 29.3.2013

Tabulka 3. Počet obyvatel v jednotlivých částech města

Počet obyvatel v jednotlivých částech města	
Část obce	**Počet obyvatel**
Karviná - Fryštát	3 491
Karviná - Doly	163
Karviná - Darkov	302
Karviná - Ráj	16 132
Karviná - Staré město	786
Karviná - Nové město	17 801
Karviná - Mizerov	12 090
Karviná - Hranice	7 836
Karviná - Louky	418

Zdroj: Magistrát města Karviná, oddělení matriky a evidence obyvatel; údaje k 29.3.2013

3 Cíle a úkoly diplomové práce

Cílem práce je zjistit, jaké využití volného času občané produktivního věku preferují. Ověřit míru jejich spokojenosti s možnostmi využití volného času a zmapovat aktuální volnočasovou nabídku ve městě.

Na základě anketního šetření a sběru dat pak navrhnout doporučení, která napomohou ke zkvalitnění a případnému rozšíření nabídky pro volný čas občanů zkoumané skupiny města Karviná.

Výzkumné otázky:

Otázka č. 1:
Jak jsou obyvatelé spokojeni s možnostmi využití volného času?

Otázka č. 2:
Jaké aktivity preferují občané ve svém volném čase?

Otázka č. 3:
Je nutné na základě výsledků šetření navrhnout možnosti zkvalitnění a případného rozšíření volnočasových aktivit pro sledovanou skupinu ve městě?

Na základě cílů a výzkumu je nutné splnit tyto úkoly:

Úkol č. 1:
Analyzovat současnou nabídku volnočasových aktivit pro sledovanou skupinu obyvatel.

Úkol č. 2:
Vyhodnotit empirické šetření využití volného času občanů produktivního věku.

Úkol č. 3:
Vyhodnotit řízené rozhovory s představiteli vedení Statutárního města Karviná a tajemníkem města.

Úkol č. 4:
Podle potřeby navrhnout zkvalitnění a rozšíření nabídky volnočasových aktivit pro sledovanou skupinu.

4 Metodika diplomové práce

Pro splnění cílů a úkolů této práce byly použity následující metody a techniky.

Metody výzkumu

1. Metoda terénního šetření – sběr dat přímo v terénu.
2. Introspektivní metoda – opírá se o osobní zkušenosti výzkumníka a znalost prostředí.
3. Metoda matematicko-statistická – uplatněná při vyhodnocování anketního šetření
4. Sekundární analýza dat - data jsou dostupná v různých zdrojích, jsou veřejná a byla shromážděna jako data primární nebo za jiným účelem.
5. Historická metoda – sběr a třídění informací z literárních zdrojů a jiných pramenů.
6. Explorační metoda – je založená na zjišťování skutečností formou dotazování.
7. Metoda primárního výzkumu - data byla shromážděna výzkumníkem za účelem získání údajů konkrétního výzkumu.

Techniky výzkumu

1. Studium dokumentů obsahovou analýzou - z dostupných tištěných nebo jiných zdrojů byly získány doplňující informace.
2. Rozhovor – dochází k osobnímu kontaktu tazatele s dotazovaným, v této práci jsem jej použila při řízených rozhovorech s představiteli města.
3. Anketa - technika primárního výzkumu. Je nenáročná na čas a zasáhla velký počet osob.

4.1 Techniky sběru dat

Pro zjištění potřebných dat byla použita technika dotazování formou anketního šetření mezi obyvateli města Karviná. Výhodou anketního šetření je jednoznačná formulace otázek, oslovení velkého počtu respondentů, zachování anonymity a nenáročnost zpracování dat. Pro doplnění údajů bylo uskutečněno dotazování s představiteli města v podobě řízených rozhovorů. Ty proběhly na základě osobního setkání tazatele a dotazovaného dle předem připravených otázek (viz. Příloha 2). Ze všech rozhovorů byl pořízen zvukový záznam.

4.2 Struktura ankety

K výzkumu byla použita anketa, ve které byly vytvořeny otázky, jež vedly ke splnění cílů této práce.

Anketa obsahuje tři části:

1. Úvodní část - oslovuji respondenty, představuji tazatele a vysvětluji význam a důležitost odpovědí. Vysvětluji způsob, jak označit správnou odpověď.
2. Obsahuje anketní otázky, které jsou uzavřené, polootevřené nebo otevřené. Zjišťuji v nich informace z těchto oblastí:
   - Využití volného času s rodinou.
   - Využití volného času samostatně mimo rodinný kruh.
   - Finanční prostředky investované občany do volného času.
   - Spokojenost s možnostmi využití volného času ve městě.
   - Informovanost obyvatel o možnostech využití volného času ve městě.
   - Způsoby podpory volnočasových aktivit městem Karviná.
   - Připomínky a názory respondentů.
3. Demografické otázky – věk, pohlaví, bydliště, vzdělání apod.

4.3 Způsob distribuce a sběru anketních lístků

Před zahájením anketního šetření a pro ověření, zda otázky jsou dostatečně srozumitelné a jednoznačně položené, a z důvodu odstranění případných nepřesností a chyb, byl před rozdáním konečné verze ankety proveden tzv. předvýzkum. Na základě vyplnění a následných připomínek respondentů byla anketa dle potřeb upravena.

Anketní lístky byly směřovány k občanům produktivního věku. Distribuce probíhala prostřednictvím mateřských, základních a středních škol, neziskových organizací a dalších organizací a firem ve městě a mezi známými. Lokalita distribuce byla volena tak, aby bylo v co největší míře pokryto celé území města. Na základních a středních školách byly po dohodě s vedením školy anketní lístky rozdány žákům a studentům, kteří je předali svým rodičům. V mateřských školách, organizacích a firmách obdrželi respondenti tyto anketní lístky osobně.

Distribuce a shromažďování anketních lístků probíhalo od září do prosince 2012. K rozdání bylo předáno celkem 3200 anketních lístků, z nichž nebylo vedením škol 472 rozdáno.

Respondenti celkem obdrželi 2728 anketních lístků. Jejich návratnost byla 31%.

Z navrácených anketních lístků jsem vyřadila ty, z nichž bylo zřejmé, že nebyly vyplněny osobami produktivního věku, tázaní nebydleli na území města Karviná a anketní lístky neúplně a nesprávně vyplněné. Celkem jsem vyřadila 9% anketních lístků.

Ke konečnému vyhodnocení bylo použito 601 anketních lístků, tj. 22% ze všech rozdaných (tabulka 4). V tabulce 5 jsou zaznamenána místa distribuce anketních lístků.

Tabulka 4. Přehled rozdaných anketních lístků a jejich návratnost

PŘEHLED ROZDANÝCH ANKETNÍCH LÍSTKŮ A JEJICH NÁVRATNOST				
Rozdané anketní lístky	**2728**			**100%**
Vrácené anketní lístky	837			31% (z celkového počtu rozdaných)
Nevrácené anketní lístky	1891			69% (z celkového počtu rozdaných)
Vyřazené anketní lístky z důvodu:	tázaný byl studující	39	236	9% (z celkového počtu rozdaných)
	bydliště mimo město Karviná	36		
	nesprávně a neúplně vyplněné apod.	161		
Vyhodnocené anketní lístky	**601**			**22 % (z celkového počtu rozdaných)**

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 5. Místa distribuce anketních lístků

MÍSTA DISTRIBUCE ANKETNÍCH LÍSTKŮ		
Místo	**Lokalita**	**Počet rozdaných anketních lístků**
MŠ U Modrého slona	Karviná - Hranice	50
ZŠ Mendelova	Karviná - Hranice	120
ZŠ Majakovského	Karviná - Mizerov	420

Pokračování tabulky 5

ZŠ Slovenská	Karviná - Hranice	250
ZŠ Borovského	Karviná - Ráj	600
ZŠ Cihelní	Karviná - Nové město	350
Gymnázium Karviná	Karviná - Nové město	400
Baby club Česílko, o.s.	Karviná - Hranice	140
NSP Karviná	Karviná - Ráj	40
Lázně Darkov	Karviná - Hranice	30
Krytý plavecký bazén	Karviná - Hranice	20
Ostatní	různé části města	308
CELKEM ROZDÁNO		**2728**

Zdroj: Vlastní šetření

4.4 Charakteristika výzkumného souboru

Respondenti byli občané produktivního věku žijící ve městě Karviná. Bližší charakteristika výzkumného souboru je uvedena v tabulce 6.

Tabulka 6. Charakteristika výzkumného souboru

Charakteristika výzkumného souboru				
Zkoumaná oblast		**počet hlasů**		
		muži	**ženy**	**celkem**
		149	452	601
věk	do 25 let	1	3	4
	25 - 30 let	5	42	47
	30 - 40 let	73	282	355
	40 - 50 let	61	108	169
	více než 50 let	9	17	26
vzdělání	základní	2	29	31
	vyučen	44	111	155
	středoškolské	62	214	276
	vysokoškolské	41	98	139
zaměření práce	duševně	40	131	171
	fyzicky	40	77	117
	duševně i fyzicky	62	144	206
	v současné době nepracuji	6	87	93
	jiné	1	13	14
počet dětí	0	1	4	5
	1	35	108	143
	2	90	257	347
	3	14	58	72
	4 a více	9	25	34
děti ve společné domácnosti	žijí	140	435	575
	nežijí	9	17	26
bydliště	Karviná - Fryštát	4	7	11
	Karviná - Doly	0	1	1
	Karviná - Darkov	1	1	2
	Karviná - Ráj	35	79	114
	Karviná - Staré město	0	9	9
	Karviná - Nové město	29	100	129
	Karviná - Mizerov	40	135	175
	Karviná - Hranice	13	44	57
	Karviná - Louky	0	0	0
	Část města neupřesněna	27	76	103

Zdroj: Vlastní šetření

5 Výsledky

5.1 Analýza možností využití volného času ve městě

Analýza zařízení pro volný čas volného čas se soustředí na sledovanou skupinu občanů produktivního věku. Mapovány byly zejména možnosti volnočasových aktivit nabízených organizacemi zřízenými Statutárním městem Karviná.

Městský dům kultury

„Městský dům kultury Karviná je příspěvkovou organizací zřízenou statutárním městem Karviná za účelem zajišťování kulturní činnosti a udržování kulturních tradic na území města“ (MěDK Karviná, 2012). Městský dům kultury pořádá (MěDK) celoměstské akce kulturního charakteru. Koordinuje kulturní činnost ve městě. Organizuje divadelní představení profesionálních i amatérských souborů a zábavné pořady pro všechny věkové kategorie. Z hudební oblasti nabízí koncerty vážné hudby, populárních umělců a skupin a letní promenádní koncerty.

Občanům jsou nabízeny přednášky a besedy se zajímavými osobnostmi na různá témata. V Mánesově síni probíhají pravidelně výstavy známých i začínajících umělců. Ve vestibulu Městského domu kultury prezentují svou činnost školy, neziskové a ostatní organizace působící na území města.

Svou tradici má široká nabídka kurzů pro veřejnost. Jazykové kurzy jsou určené začátečníkům i pokročilým. Z nabídky pohybových kurzů si mohou zájemci vybrat například jógu, tai-chi, kalanetiku nebo cvičení na velkých míčích. Pravidelně jsou organizovány taneční pro dospělé. V praktických kurzech se mohou účastníci věnovat různým technikám kresby a malování, drátování, výrobě šperků z hedvábí nebo korálků či smaltování.

Městský dům kultury je domovskou scénou činoherního amatérského souboru dospělých – K.V.A.S. Zaměřuje se na představení pro děti, mládež a dospělé. Soubor není autorským divadlem, soustřeďuje se na činoherní představení jiných autorů. V repertoáru nechybí večery poezie nebo pásma monologů.

Městský dům kultury poskytuje zázemí již několik desetiletí FOTOKLUBU, který sdružuje zájemce o fotografování na amatérské i profesionální úrovni.

Městský dům kultury Karviná má ve své správě Obecní dům Družba, který byl v posledních letech modernizován, a v dnešní době jsou zde pořádány velké kulturní akce,

plesy, konference a kongresy. Kino Centrum, které po rekonstrukci nabízí návštěvníkům promítání ve 3D a jako jedno z mála kin v ČR v rozlišení 4K a 7.1 prostorovém zvuku. Ve správě Městského domu kultury Karviná je také letní kino. V jeho prostorách, v letních měsících, probíhají filmové projekce a jsou pořádány celoměstské akce, např, Dny Karviné apod.

Městský dům kultury organizuje pravidelné akce, které mají svou dlouholetou tradici. Mezi ně patří například ezoterický festival „Cesta k harmonii“, který v průběhu dvou dnů každoročně nabízí přednášky, meditace, cvičení zaměřená na sebepoznání, alternativní medicínu a zdravý životní styl. Zájem o tento festival v posledních letech stále roste. Tradiční akcí se již také stal taneční retro večer „OLDIES PARTY“, který probíhá v Obecním domě Družba. Městský dům Kultury zve každoročně milovníky hudby v rámci Karvinského hudebního léta na promenádní koncerty různých hudebních žánrů.

Významnou akcí organizovanou Statutárním městem Karviná a Městským domem kultury Karviná jsou Dny Karviné. Oslavy jsou spojeny se založením města. V průběhu dvou dnů je pro občany připraven bohatý kulturní program, který probíhá v areálu letního kina, v centru města, prostorách parku Boženy Němcové. Pro rodiny s dětmi je každoročně připravena projížďka historickým vláčkem. Součástí je soutěžní přehlídka folkové, country a trampské hudby Moravský vrabec.

Regionální knihovna Karviná

Regionální knihovna Karviná je příspěvkovou organizací. Jejím zřizovatelem je město Karviná.

Hlavní budova regionální knihovny byla v posledních letech rekonstruována a přestavěná na společensko-kulturní centrum. Nové prostory byly veřejnosti zpřístupněny v roce 2011 a v současné době služby knihovny přesahují klasické pojetí veřejné knihovny. Knihovna získala ocenění „Knihovna roku 2011“ udělované Ministerstvem kultury.

V prostorách hlavní budovy Regionální knihovny vznikl při její rekonstrukci Literární salón. Moderní místo s letní terasou a připojením na WIFI určené pro četbu, poslech hudby a relaxaci. K dispozici je dětský koutek určený nejmenším dětem. Prostor je přizpůsoben pro besedy, koncerty, semináře, čtení poezie a prózy a jiné kulturní a společenské akce.

Pod regionální knihovnou pracuje na území města osm poboček, včetně střediska polské literatury. Veřejnosti jsou nabízeny běžné knihovnické služby. Středisko hudby a umění

nabízí mimo knih z oblasti hudby, filmu a oblasti výtvarného umění, zejména hudební a filmové DVD nosiče a DVD nosiče pro slabozraké a nevidomé občany, videokazety, kompaktní disky s vážnou i populární hudbou a audioknihy. Probíhají zde koncerty, výstavy, přednášky a besedy. Městské informační centrum občanům a návštěvníkům města poskytuje mimo základní informace běžně podávané informačními centry také informace o památkách, kulturním a sportovním dění ve městě. V rámci průvodcovské služby pořádá komentované prohlídky historickým centrem města. V Galerii pod věží probíhají výstavy výtvarných i dalších uměleckých děl především místních, regionálních umělců. Regionální knihovnou v Karviné je spravován Městský informační systém, jehož prostřednictvím jsou občané na webových stránkách knihovny a města Karviná informování o organizacích působících ve městě, službách a činnostech, které provozují. Regionální knihovna a její pobočky nabízejí další služby, které však nemají přímou souvislost s využitím volného času občanů ve městě.

Sdružení tělovýchovných a sportovních služeb Karviná.

Sdružení tělovýchovných a rekreačních služeb (STaRS) Karviná je obchodní společnost založená Statutárním městem Karviná. „…Má za úkol nabídnout široké veřejnosti služby v oblasti sportu a pohybové rekreace“ (Dyszkiewicz, 2012).

Společnost má ve své správě několik sportovišť.

Zimní stadion nabízí sportovní i společenské vyžití veřejnosti i sportovním klubům a oddílům. V areálu zimního stadionu najdeme hlavní ledovou plochu, která slouží ke sportovnímu využití oddílům a bruslení veřejnosti. Malá ledová plocha má rozměry 15 x 9 metrů a je využívána pro výuku bruslení. Školy, organizace i široká veřejnost mají možnost si obě uvedené ledové plochy pronajmout. Povrch na hlavní ledové ploše se od dubna do června každoročně potažen moderním plastovým povrchem, který je určen pro IN-LINE HOKEJ a pro sporty hokeji příbuzné a sporty míčové. Součástí zimního stadionu je tenisová hala, kde se nachází tenisové, badmintonové a squashové kurty, fitness centrum a sauna. Obsazenost tenisových a badmintonových kurtů je vysoká. Zejména o víkendech a svátcích je nezbytné rezervaci provést i s několika denním předstihem. Návštěvníci se mohou občerstvit v minibaru.

Házenkářská hala je maximálně využívána a slouží výhradně sportovním oddílům.

Pro plavání je určen krytý plavecký bazén, kde se nachází bazén o délce 25m s osmi plaveckými drahami a dětský bazén. Soustředí se zde klub nabízející plavání rodičů s dětmi

a plavecký oddíl. Oba uvedené bazény nebo jednotlivé dráhy je možné po dohodě pronajmout.

Plavecká učebna s bazénovou plochou 16,67 x 8 m slouží zejména k výuce plavání škol. Podnikatelé zde nabízejí veřejnosti aquaerobic. Obyvatelům je učebna zpřístupněna vždy v pátek v odpoledních hodinách. Plavecká učebna je otevřena jen ve dnech školní výuky.

V letních měsících mohou občané navštívit letní koupaliště s víceúčelovým bazénem s pěti dráhami, perličkovou masáží, tobogánem a divokou řekou. V rekreačním bazénu najdeme několik atrakcí – širokou klouzačku, dnovou masáž, perličkový masážní pás, masážní lehátka, stříkajícího ježka a vodní chrliče. Dětské brouzdaliště je určeno nejmenším dětem. Na letním koupališti se nachází dva beachvolejbalové kurty.

Sportovní areál Základní škola Dělnická

Sportovní areál je součástí Základní školy „Dělnická“. „V areálu je k dispozici hřiště s umělým trávníkem, ze kterého se mohou stát tři tenisové kurty nebo hřiště na házenou, popř. malou kopanou“ (Základní škola Dělnická, 2012) .

V druhé části areálu je možnost zahrát si na dvou volejbalových hřištích plážový volejbal nebo plážovou kopanou. Badminton si zájemci mohou zahrát v tělocvičnách. Areál je v průběhu celého roku zpřístupněn veřejnosti.

GOLF RESORT Karviná Lipiny

„Golf Resort Lipiny (Karviná-Lipiny) je nový osmnáctijamkový golfový areál, který svou nabídkou uspokojí profesionální hráče i začátečníky. Ve špičkově vybaveném golfovém resortu se nachází devítijamkové mistrovské hřiště…, které je jedno z nejdelších v Evropě“. (Golf Resort Karviná, 2013) Návštěvníci mohou využít také osvětleného cvičného hřiště. V areálu se nachází restaurace, dětské hřiště a dětský koutek.

Ceny jsou nastaveny tak, aby hřiště bylo zpřístupněno nejširší veřejnosti.

Golf Resort Lipiny byl v anketě GOLFOVÝ AREÁL ROKU 2012 nejlépe hodnoceným areálem v České republice.

Cykloturistika

Pro cyklisty byla vybudována síť cyklostezek a cyklotras, které jsou určené třem základním skupinám – dětem, sportovcům a turistům. Cyklistické trasy vedou městem a blízkým okolím. Regionální cykloturistické trasy spojují města v okolí. Náročnější cyklisté mohou pokračovat i do vzdálenějších míst a Polska.

V Městském informačním centru si zájemci mohou zakoupit cykloprůvodce „Cyklotrasy fajnym městem“.

Hřiště a tělocvičny

U většiny škol najdeme nově opravená a vybavená hřiště, která jsou v mnoha případech oplocená a veřejnosti nepřístupná.

Základní a střední školy ve městě občanům i organizacím nabízejí v době mimo výuku pronájem tělocvičen.

Ostatní subjekty nabízející volnočasové aktivity ve městě

Ve městě vyvíjí svou činnost řada komerčních i neziskových organizací a fyzických osob, které nabízejí aktivity pro volný čas občanů. Ve většině případů jde o nabídku sportovních a pohybových aktivit. Vznikají nová sportovní a regenerační centra s různorodou nabídkou služeb, které se snaží reagovat na potřeby obyvatel.

Zejména neziskové organizace připravují jednorázové akce společenského, sportovního a zážitkového charakteru pro širokou veřejnost.

Na území města se nachází spolky, kluby, svazy a sportovní oddíly s různým zaměřením. Tyto organizace jsou přístupné občanům pouze v případě, že jsou členy dané organizace.

5.2 Vyhodnocení anketního šetření

Odpovědi na otázky položené v dotazníku (viz. Příloha 1) jsou tématicky seřazeny do jednotlivých podkapitol.

5.2.1 Využití volného času s rodinou

Otázka 1 zjišťovala, kolik volného času tráví respondenti společně s rodinou.

Z odpovědí vyplývá, že tázaní tráví společně s rodinou více než hodinu volného času denně (84%) nebo alespoň více než jednu hodinu týdně (8%). Ostatní odpovědi byly voleny méně často (obrázek 1).

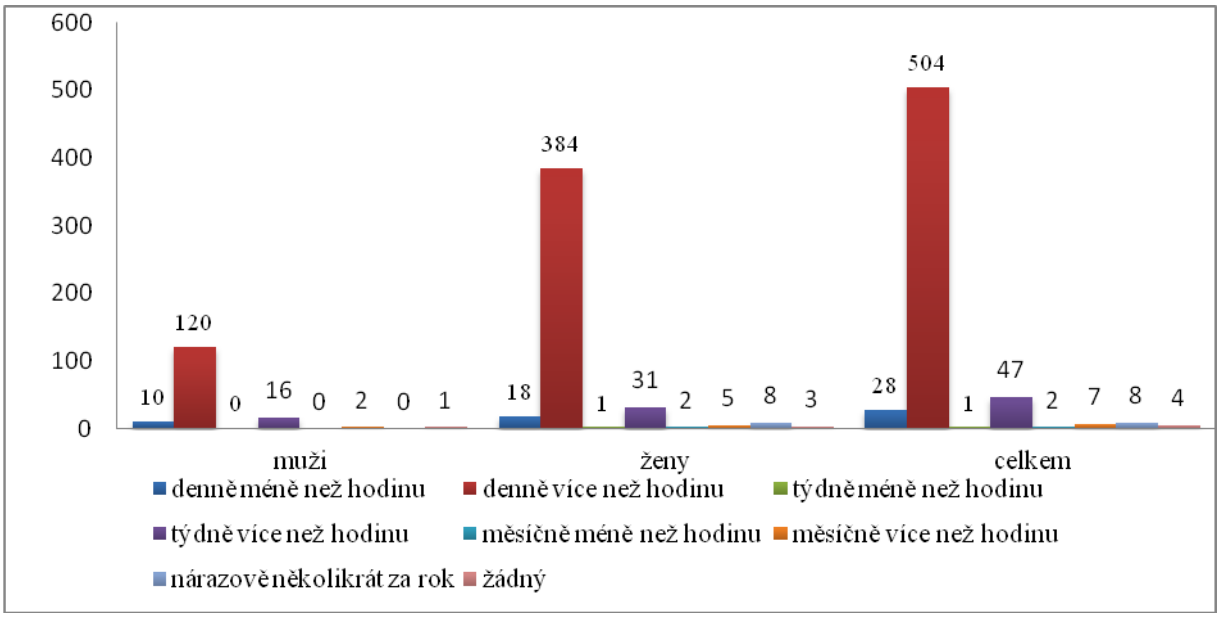

Obrázek 1. Množství volného času tráveného společně s rodinou

Otázka 2 zkoumala, jaké aktivity jsou respondenty preferovány při trávení volného času společně s rodinou.

Rodiny ve společně tráveném volném čase preferují sportovní aktivity a výlety do přírody mimo město. U mužů následuje společná hra s dětmi, sledování televize a vycházky ve městě. Ženy na třetím místě uvádějí vycházky ve městě a následuje společná hra s dětmi. Sledování televize u žen obsadilo pátou příčku. Nejméně oblíbené jsou návštěvy organizovaných akcí pro rodiny s dětmi. Názory mužů a žen se téměř neliší.

V otevřené části otázky, jakým jiným způsobem využívají tázaní volný čas, uvedli: na zahradě (12x), nákupy (1x), společná dovolená (1x), s vnoučaty (1x), tréninky a turnaje petanque (1x) (obrázek 2).

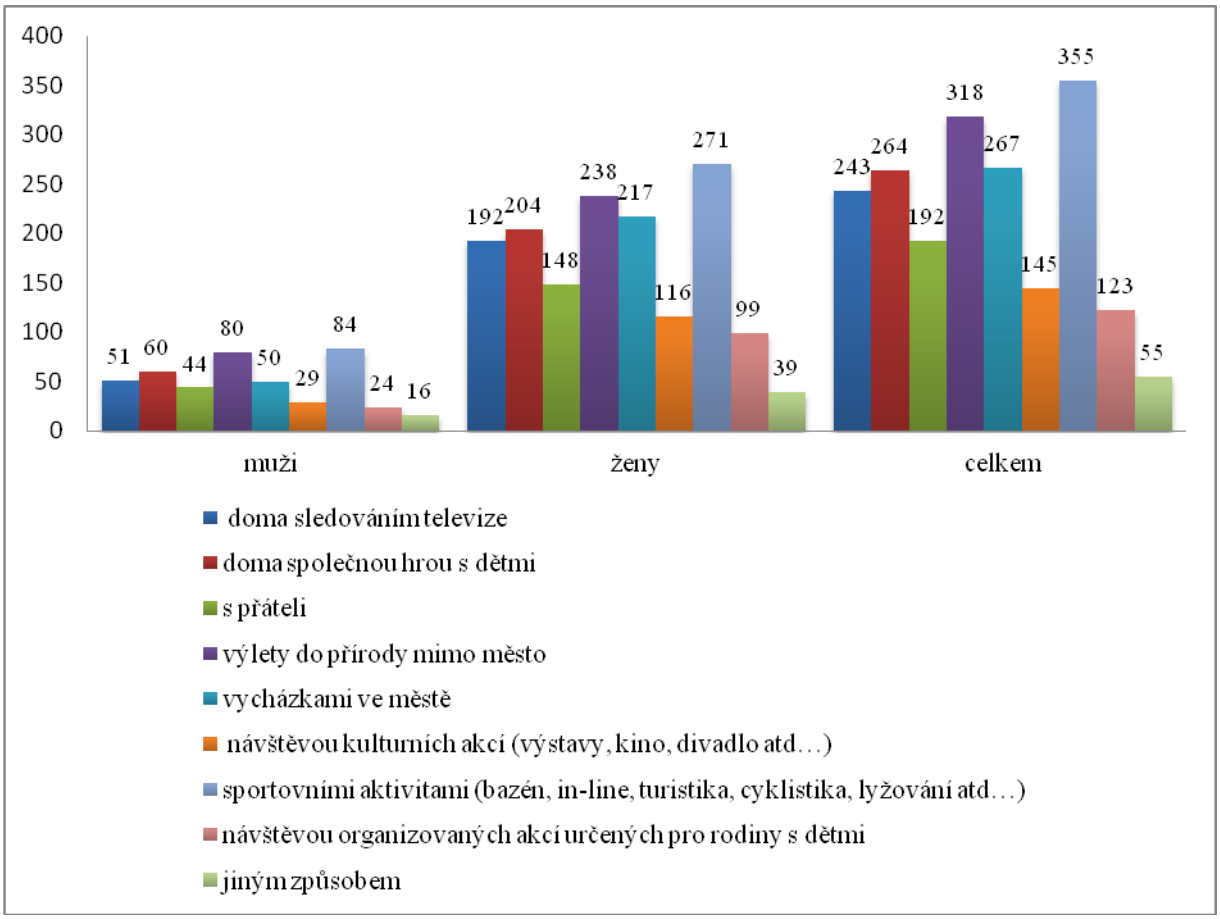

Obrázek 2. Aktivity preferované při trávení volného času společně s rodinou

5.2.2 Využití volného času samostatně mimo rodinný kruh

V otázce 3 respondenti sdělovali, kolik volného času tráví samostatně mimo svou rodinu.

Nejčastěji tázaní uváděli, že mimo rodinný kruh tráví více než hodinu volného času denně (26%). Muži tuto odpověď zvolili ve 37% a ženy ve 23%. Týdně více než hodinu volného času má 23% tázaných. Měsíčně méně než hodinu volného času má nejméně dotázaných. U volby „nemám žádný volný čas“ jsem zaznamenala největší rozdíl mezi odpověďmi mužů (1%) a žen (9%) (obrázek 3).

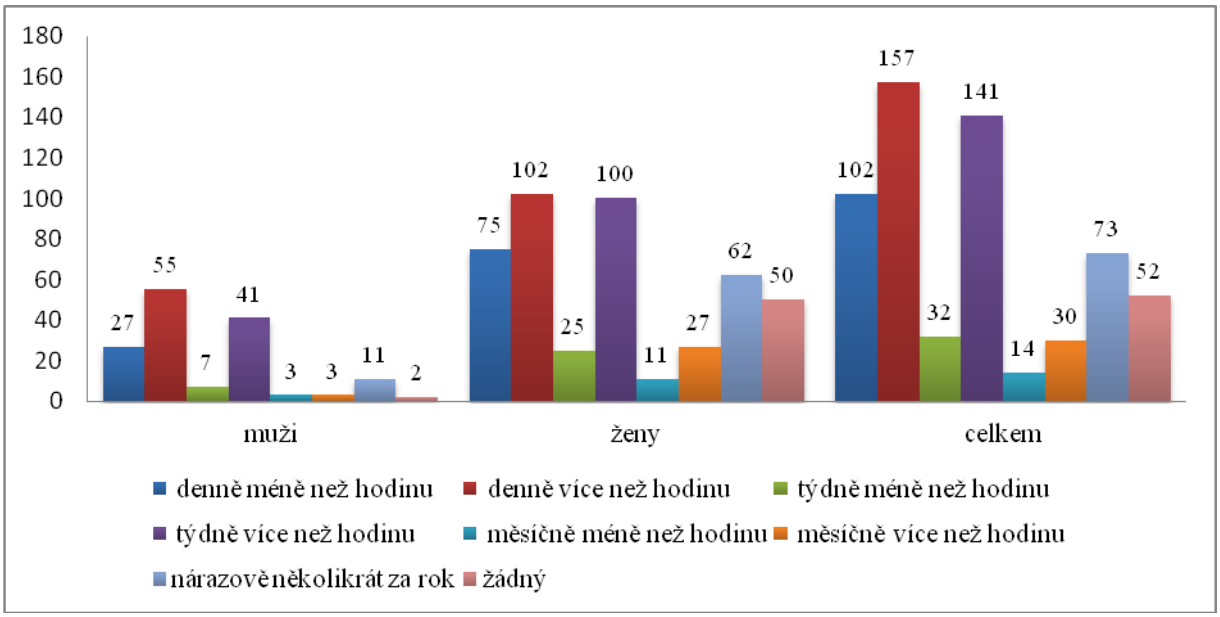

Obrázek 3. Množství volného času využívaného respondenty mimo rodinný kruh

Otázka 4 zkoumala, jakým způsobem využívají tázaní volný čas, mají-li možnost jej trávit samostatně, mimo rodinný kruh. Respondenti mohli označit více odpovědí.

Muži ve svém volném čase dávají přednost pohybovým aktivitám a sportu, následuje s téměř shodným počtem hlasů sledování televize a pobyt na chatě či zahradě, posezení s přáteli a volná příroda. Prioritou žen je posezení s přáteli a pobyt na chatě či zahradě nebo ve volné přírodě. Sportovní aktivity uvádějí na čtvrtém místě.

Ve výsledcích můžeme vidět, že obě pohlaví ve volném čase méně vyhledávají kulturní akce, volný čas příliš nevyplňují vzděláváním a pobytem v nákupních a zábavních centrech.

V jiných možnostech využití volného času jednotliví respondenti uvedli: trenér mládeže, sport se psy, návštěva vnoučat, sledování filmů na DVD, bowling a cestování (obrázek 4).

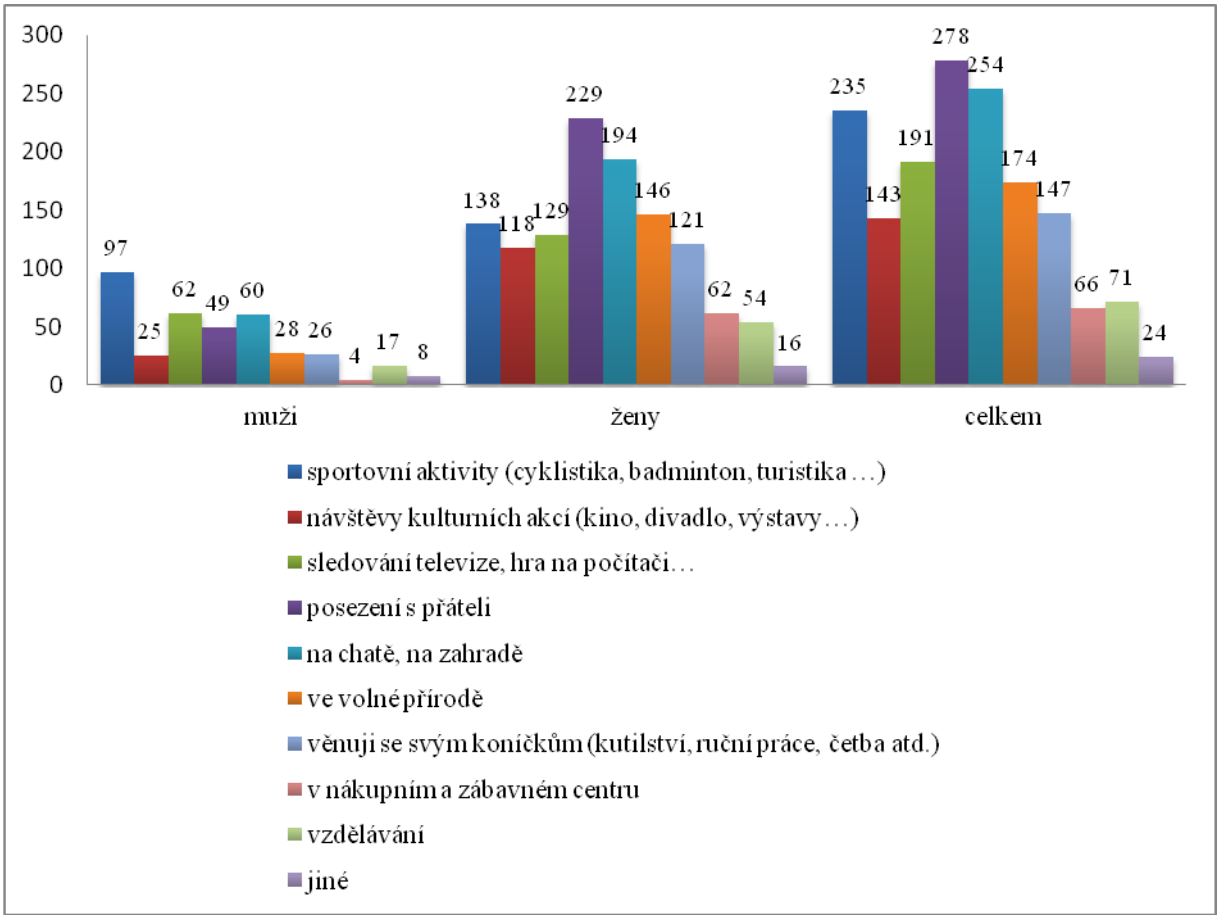

Obrázek 4. Preferované aktivity respondentů ve volném čase

V otázce 5 respondenti sdělovali svůj vztah ke sportu a cvičení.

Pořadí volených odpovědí u mužů a žen je takřka shodné. Sportuje a cvičí pravidelně víc než 1x týdně většina dotazovaných (39%). Méně často než 1x týdně sportuje a cvičí 21% mužů a 21% žen. 24% mužů a 17% žen dříve sportovalo a cvičilo. Sport ani cvičení nejsou důležité pro 4% mužů a 9% žen. Nesportuje, ale rádo by sportovalo 12% tázaných (obrázek 5).

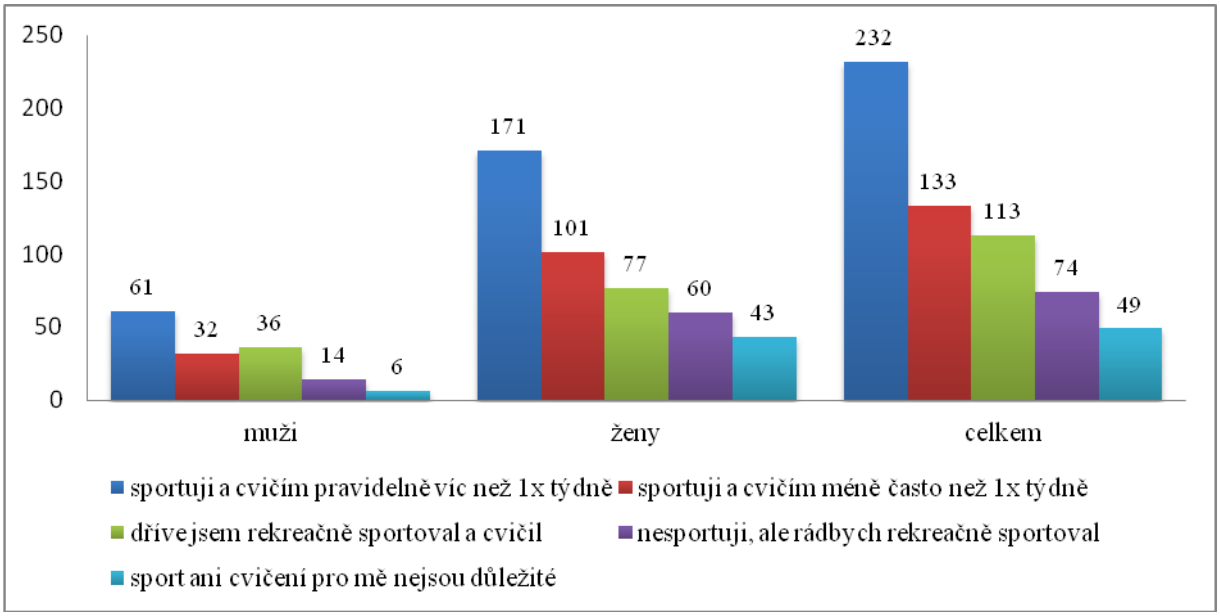

Obrázek 5. Vztah respondentů k pohybovým aktivitám

V otázce 6 dotazovaní odpovídali, zda a jak často se účastní jako diváci sportovních utkání a soutěží. Nejvíce tázaných se utkání a soutěží účastní občas (62%). Následuje odpověď „nikdy“. Odpověď „často“ zvolilo nejméně tázaných (11%). Muži i ženy uvedli v tomto případě téměř shodný výsledek (obrázek 6).

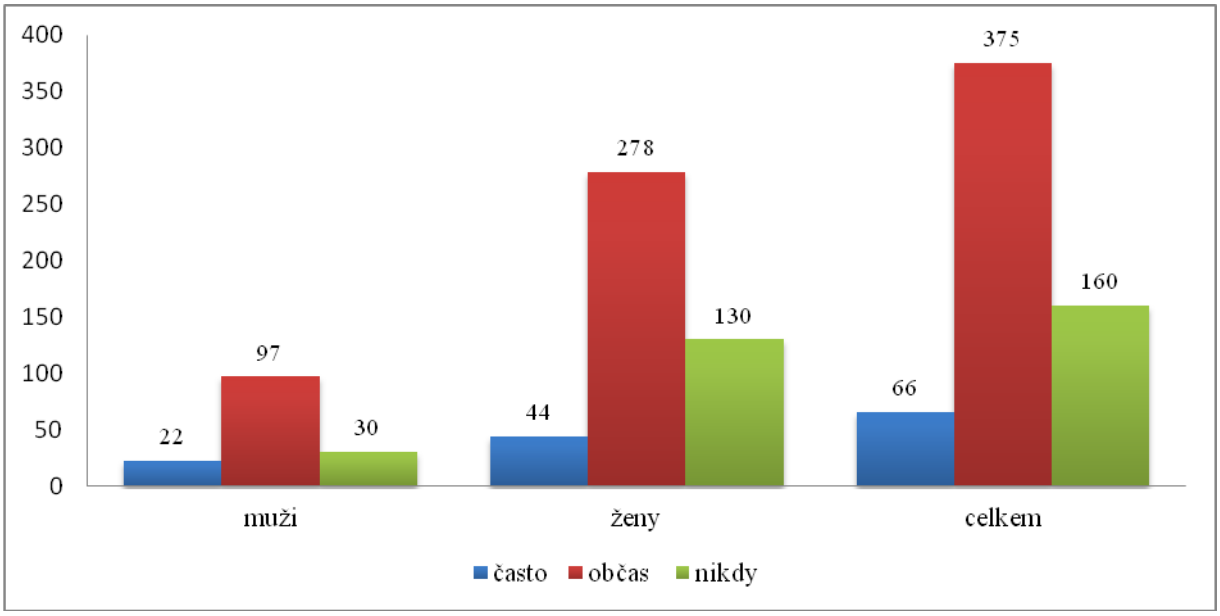

Obrázek 6. Divácká účast na sportovních utkáních a soutěžích

5.2.3 Finanční prostředky investované občany do volného času.

V otázce 7 respondenti odpovídali, jakou finanční částku jsou měsíčně ochotni investovat do svého volného času.

Nejvíce byla u žen uváděná částka do 500 Kč (30%) a následně částka do 300 Kč (25%). Muži se na prvním místě zaznamenali částku do 500 Kč (34%). Na místě druhém zaznamenali částku do 1000 Kč (19%) a na třetím místě částku vyšší než 1000 Kč (16%). Žádný finanční obnos měsíčně není do svého volného času ochotno investovat 3% respondentů (obrázek 7).

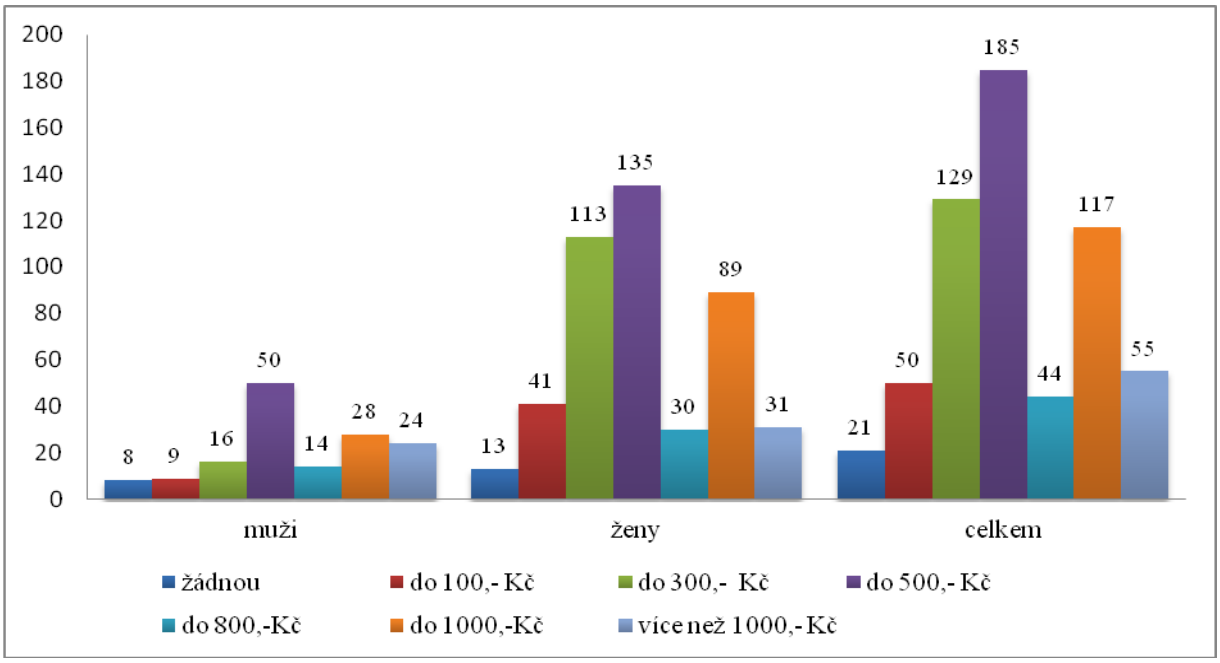

Obrázek 7. Výše finanční částky investované do volnočasových aktivit

5.2.4 Spokojenost s možnostmi využití volného času ve městě.

V otázce 8 tázaní vyjadřovali míru spokojenosti s kulturním vyžitím ve městě. Spokojenost s kulturním vyžitím ve městě vyjádřilo 18% mužů a 23% žen. Spíše spokojených je 37% mužů a 28% žen. Spokojených i nespokojených je 32% žen a 24% mužů. Spíše nespokojených je 12% dotazovaných. Nespokojenost s nabídkou kultury vyjádřilo pouze 6% tázaných (obrázek 8).

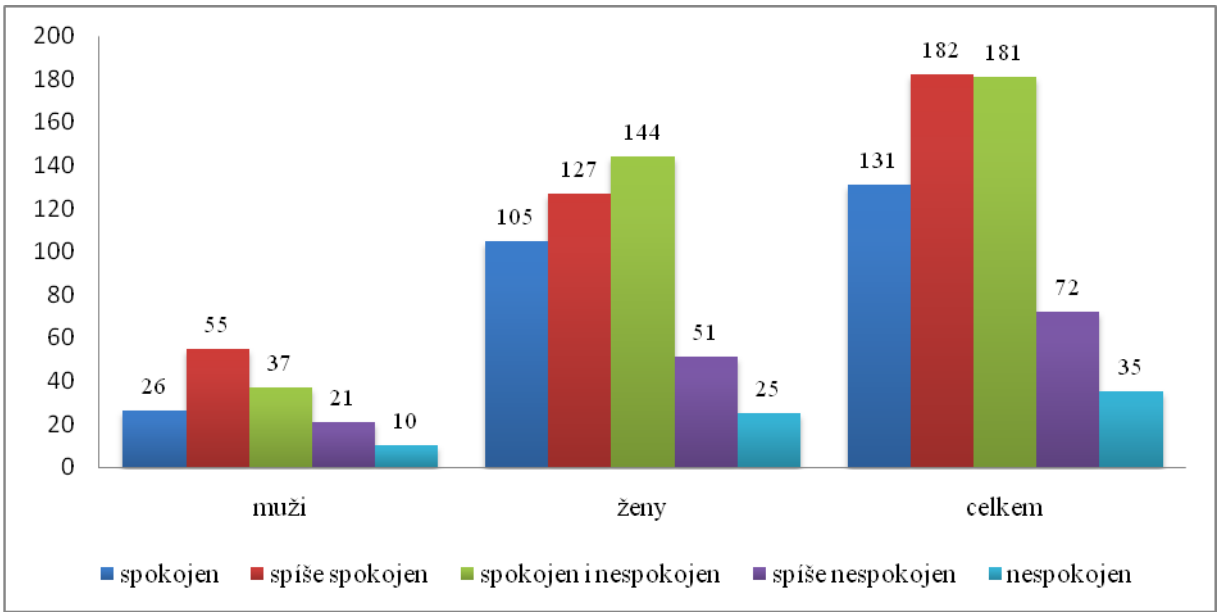

Obrázek 8. Míra spokojenosti s možnostmi kulturního vyžití ve městě

V otevřené otázce 9 měli respondenti možnost se vyjádřit, jaké kulturní vyžití ve městě postrádají. Odpovědi jsou uvedené v tabulce 7.

Tabulka 7. Kulturní vyžití, které občané ve městě postrádají

Kulturní vyžití	**Počet respondentů**
divadelní představení	**14**
koncerty	**8**
multikino	**4**
kvalitní kino	**4**
koncerty kapel	**4**
zábavné centrum pro rodiče a děti	**2**
více kulturních akcí	**2**
muzikály	**2**
kulturní akce pro rodiny s dětmi	**5**
divadlo v ulicích	**2**
stálou divadelní scénu	**1**
zábavné kulturní programy	**1**
výstavy, nejen výtvarného umění	**1**
večerní programy pro rodiny s dětmi na náměstí	**1**
rockový klub	**1**
přednášky	**1**
módní přehlídky	**1**
moderní divadlo	**1**
lepší nabídka filmů v kinech	**1**
kulturní předplatné	**1**
hudební produkce	**1**
hudební klub	**1**
divadlo-balet, společenský tanec, divadlo v přírodě	**1**

Zdroj: Vlastní šetření

Otázka 10 mapovala spokojenost respondentů s možnostmi sportovního a pohybového vyžití ve městě.

Muži i ženami byla nejčastěji volena odpověď „spíše spokojen“, celkem tuto možnost volilo 35% tázaných. 23% mužů a 29% žen je zcela spokojených. Spíše nespokojenost vyjádřilo 28% respondentů. Spíše nespokojených a zcela nespokojených je celkem 10% tázaných (obrázek 9).

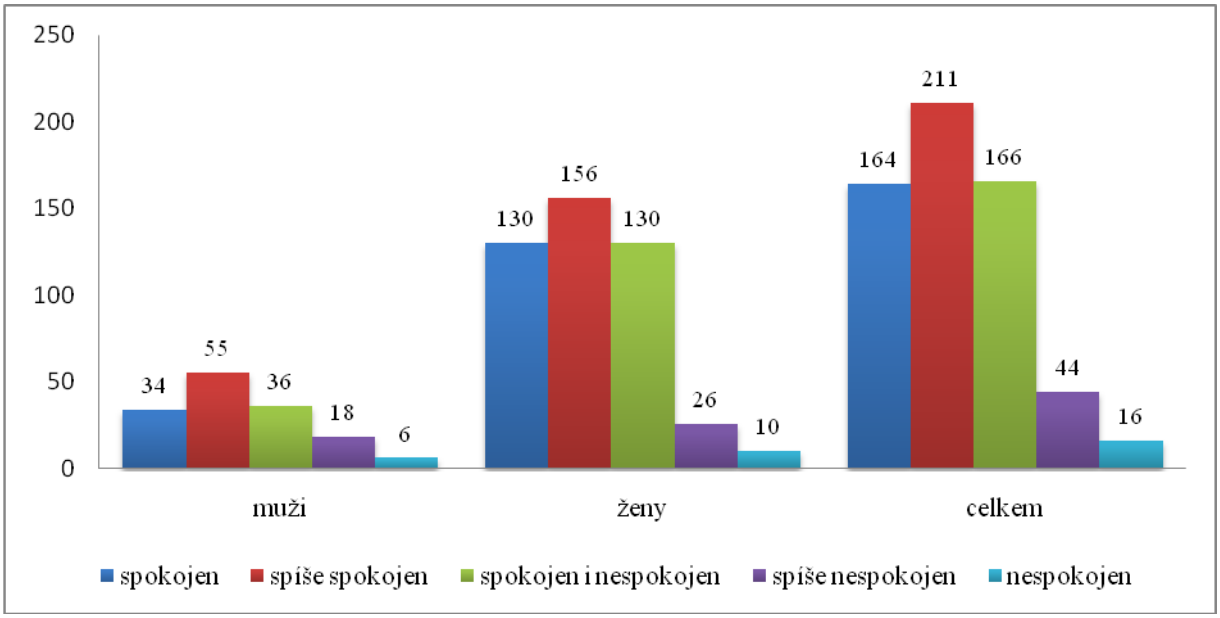

Obrázek 9. Spokojenost s možnostmi pohybového a sportovního vyžití ve městě

V otevřené otázce 11 měli respondenti možnost vyjádřit, co jim v oblasti sportovního a pohybového vyžití ve městě chybí. Uvedené odpovědi jsou uvedeny v tabulce 8.

Tabulka 8. Ve městě ze sportovního vyžití postrádám

Sportovní a pohybové vyžití	**Počet respondentů**
aquapark	**23**
in-line bruslařskou dráhu	**19**
dokončené a kvalitní cyklostezky	**6**
sportovní akce pro rodiny s dětmi	**5**
více hřišť na sídlištích	**4**
minigolf	**4**
větší koupaliště	**2**
lanové centrum	**2**
welness	**1**
víceúčelové sportovní haly	**1**
více veřejných sportovních areálů	**1**
více hal pro stolní tenis a badminton	**1**
veřejné lezecké stěny	**1**
tratě na bikrosová kola	**1**
tělocvičny pro veřejnost - zdarma	**1**
přírodní koupaliště	**1**
petanque	**1**
multifunkční stezky (kolo, in-line)	**1**
lodičky	**1**
lepší fotbalový stadión	**1**
kalanetika	**1**
Jóga	**1**
hřiště na míčové hry	**1**
horolezectví	**1**
florbalový klub	**1**
fitness centrum na lepší úrovni než je STaRS	**1**
cenově dostupný tenis	**1**
atletika	**1**
atletický ovál - volně přístupný	**1**
aquaaerobic	**1**

Zdroj: Vlastní šetření

5.2.5 Informovanost obyvatel o možnostech využití volného času ve městě

Otázka 12 zjišťovala, z jakých zdrojů se dotazovaní dozvídají o volnočasových aktivitách ve městě. V otázce byla možnost označení více odpovědí.

Nejčastějším způsobem získávání informací o volnočasových aktivitách jsou přátelé. U mužů následují propagační materiály a u žen internetové stránky města. Dalším zdrojem informací je tisk. Nedostatečně je informováno nebo informace tohoto druhu nevyhledává jen několik jedinců. Muži i ženy získávají informace téměř shodným způsobem. Jeden dotázaný doplnil, že informace získává také v městském informačním centru (obrázek 10).

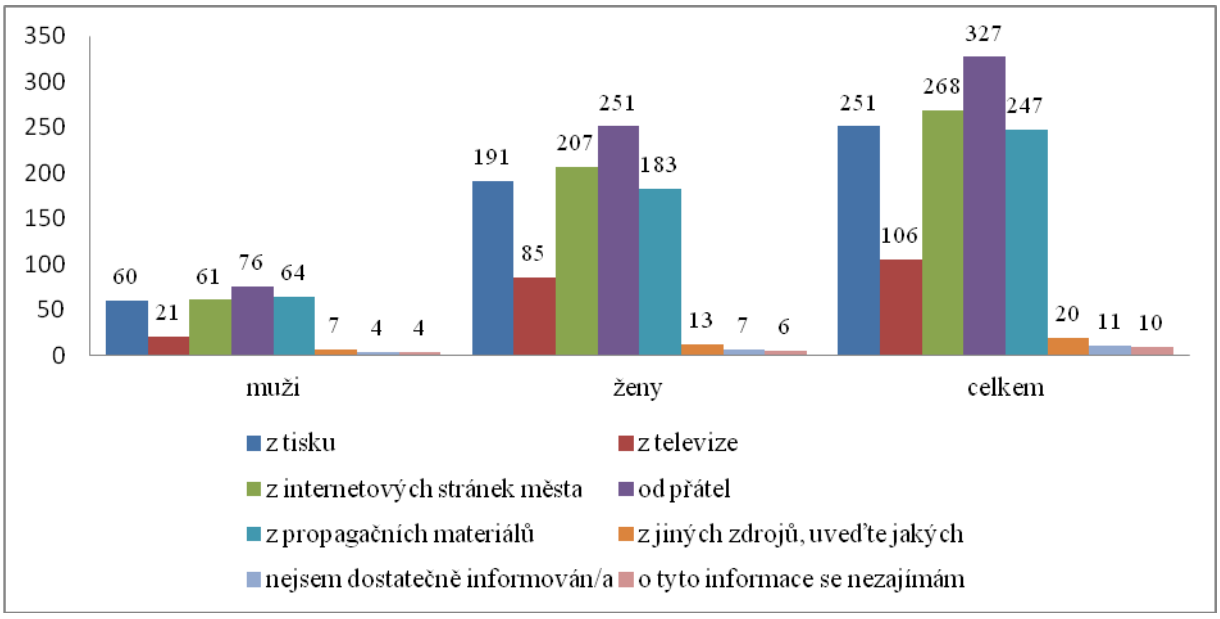

Obrázek 10. Získávání informací o možnostech využití volného času ve městě

V otázce 13 respondenti odpovídali na otázku, do jaké míry jsou spokojeni s informovaností o možnostech využití volného času ve městě.

Spokojenost s informovaností o nabídce volnočasových aktivit vyjádřilo 33% tázaných a spíše spokojenost 38% dotazovaných. Pouze 2% jsou s informovaností zcela nespokojena. Ostatní jsou spokojeni i nespokojeni (obrázek11).

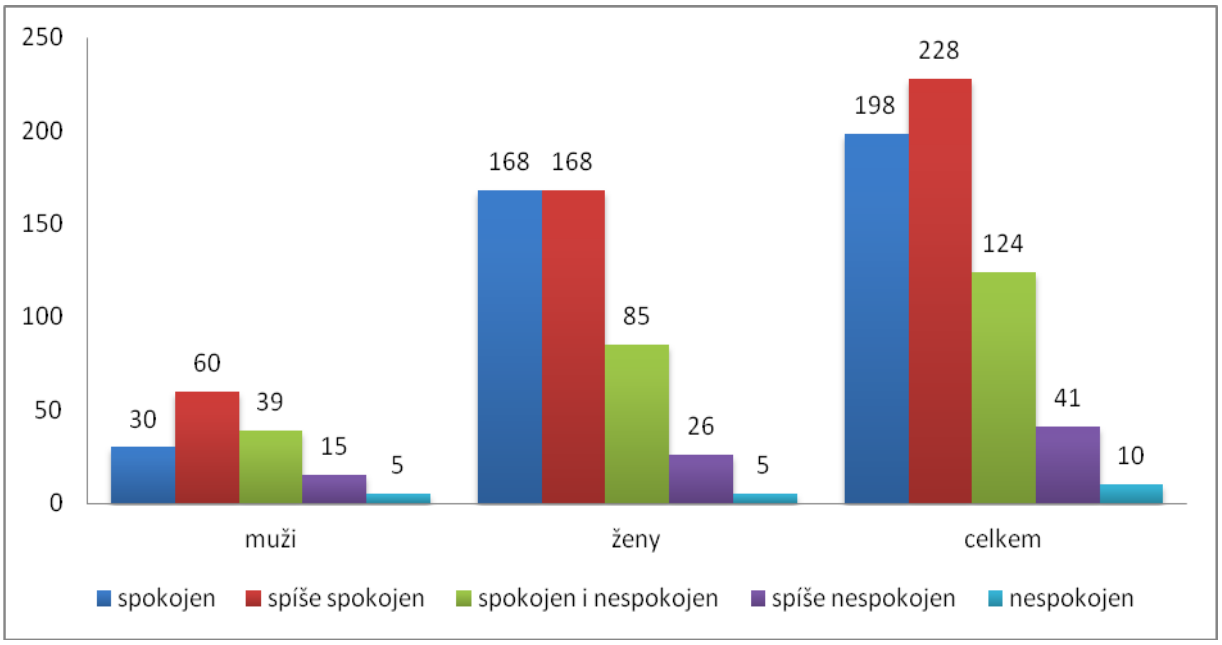

Obrázek 11. Míra spokojenosti s informovaností o využití volného času ve městě

5.2.6 Způsoby podpory volnočasových aktivit městem Karviná

Otázka 14 zjišťovala, která oblast sportu by podle respondentů měla být finančně podporována.

Z výsledků je zřejmé, že respondenti preferují podporu rekreačního sportu (83%). Finanční podporu sportu vrcholového zvolilo 17% respondentů (obrázek 12).

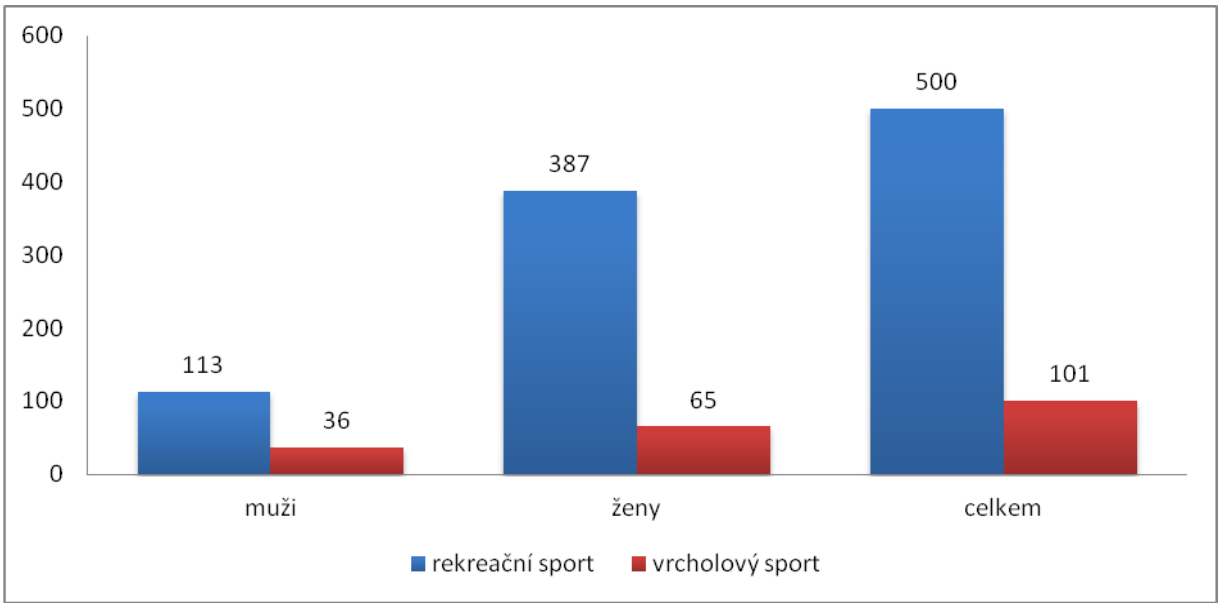

Obrázek 12. Finančně preferovaná oblast sportu

Otázka 15 zkoumala, jakým způsobem může vedení města přispět k rozšíření možností využití volného času ve městě. Z uvedených možností mohli tázaní označit více odpovědí.

Ženy na prvním místě a muži na místě druhém uvedli finanční podporu neziskových organizací. Na prvním místě muži uvedli budování nových sportovních zařízení. U žen následuje rozšíření nabídky v oblasti sportu. Na třetím místě výsledky ukazují u obou pohlaví rozšíření nabídky v oblasti kultury. Jako přínosná se zejména mužům nejeví spolupráce s neziskovými organizacemi.

Jeden dotázaný doplnil, že vedení města má více sledovat: „kam opravdu jdou peníze, které město investuje a nepodporovat pouze některé sporty“ (obrázek 13).

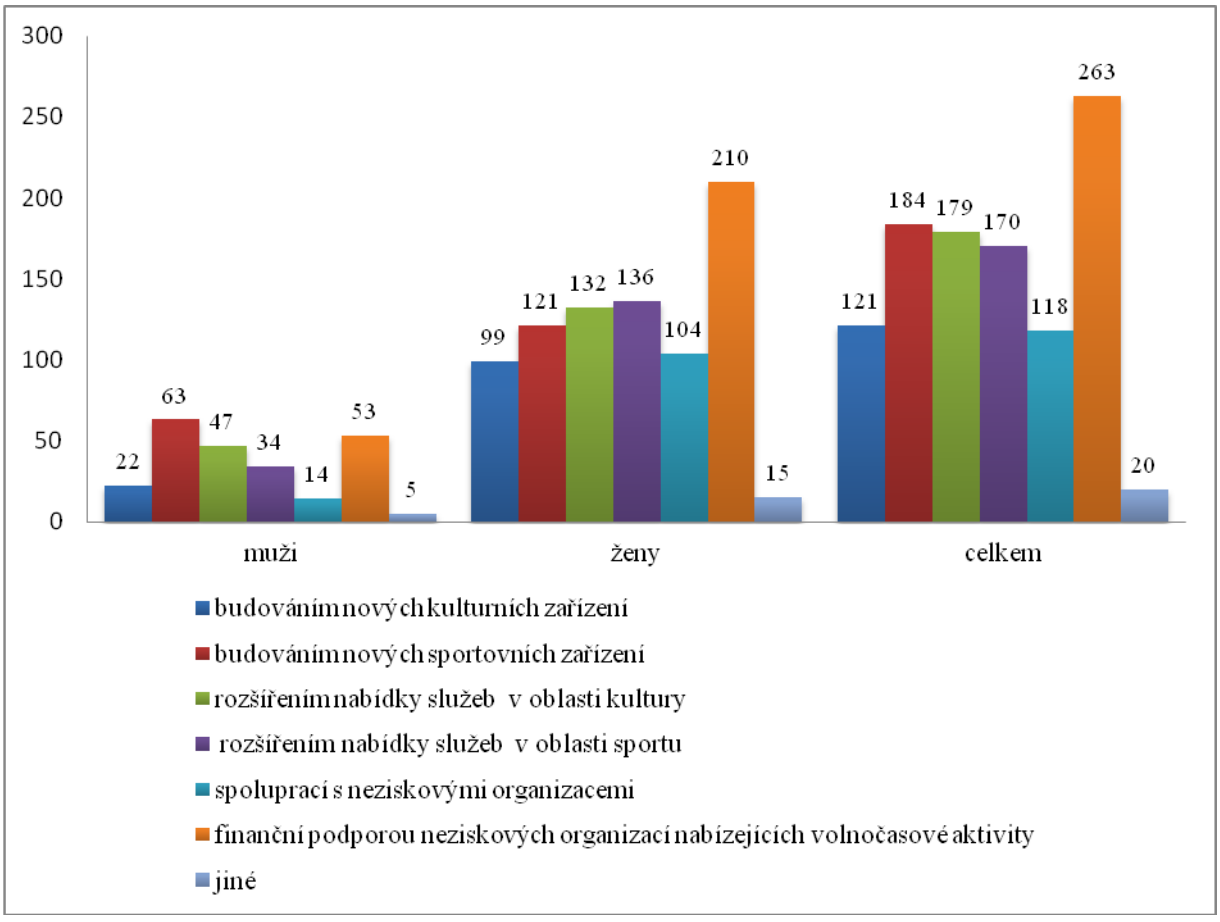

Obrázek 13. Způsoby rozšíření nabídky pro využití volného času městem Karviná

5.2.7 Připomínky a názory respondentů.

V otevřené otázce 16 měli respondenti prostor vyjádřit své názory a postřehy. Této možnosti využilo 14 dotázaných.

Vzhledem k malému počtu připomínek jsou uvedeny v plném znění:

- „asfalt na cyklistické stezce kolem Olše“
- „cyklostezka kolem řeky Olše je místy velmi nekvalitní“
- „více peněz pro sportující mládež do nepreferovaných sportů“
- „jsem proti výstavbě nového fotbalového stadionu, vedení města by se mělo zamyslet“
- „jsem rád za cyklostezku kolem Olše“
- „budují se honosné fotbalové areály a strádají ostatní oblasti (např. atletika, volejbal, tenis, minigolf, cyklostezky)“
- „ chybí mi aktivity pro rodiny s dětmi“
- „postrádám centrum, kde by si vyhrály děti s dospělými (minigolf, soft tenis apod.)“
- „oba kryté bazény si žádají rekonstrukci“
- „zákaz vstupu na hřiště vybudovaná u škol“
- „více společných akcí pro rodiny s dětmi“
- „golfové hřiště - naprosto nevhodná investice (peníze se mohly investovat jinde, tam, kde jsou potřebnější)“
- „ZOO“
- „trávení volného času a jeho kvalita je dle mého názoru přímo úměrná finančním prostředkům rodiny“

5.3 Výsledky řízených rozhovorů

Pro doplnění informací na problematiku zkoumanou v této práci jsem vedla celkem 6 řízených rozhovorů.

Rozhovory byly vedeny s primátorem města, jeho čtyřmi náměstky a tajemníkem Magistrátu města Karviná.

Zjišťovala jsem názory a postoje představitelů města na využití volného času občanů a získávala další informace spojené s tímto tématem. U všech dotazovaných mne zajímalo, co se jim vybaví v souvislosti s Karvinou a volným časem občanů. Vzhledem k tomu, že tázaní mají v rámci svých funkcí ve vedení města rozdílné kompetence, ostatní otázky pro jednotlivé dotazované se lišily.

5.3.1 Vyhodnocení řízeného rozhovoru I

V listopadu 2012 proběhl řízený rozhovor s primátorem města Karviná.

Při vyslovení věty „město Karviná a volný čas občanů“ si dotazovaný představí řadu sportovišť, Městský doům kultury, Regionální knihovnu, která je jednou z nejmodernějších v České republice a organizace, které se zabývají kulturní i sportovní činností. Dodal, že Karvinou považuje za město historické, hornické., lázeňské a univerzitní. Město s řadou památek.

Při osobních setkáních s občany města mu tito sdělují spokojenost se zlepšením kulturního vyžití ve městě. Tázaný však podotkl, že vždy je co zlepšovat.

Magistrát města při vytváření nabídky volnočasových aktivit vychází z potřeb občanů, a to v oblasti kultury i sportu. Tyto potřeby jsou zjišťovány prostřednictvím organizací STaRS Karviná, Městského domu kultury a Regionální knihovny. Sledováním diskusí na facebooku města, rozhovory s obyvateli a sledováním návštěvnosti na pořádaných akcích.

K podpoře volnočasových aktivit rozpočtu města byl vytvořen Fond primátora, který v současné době sjednotil několik dříve existujících fondů. Z uvedeného fondu nejsou podporovány profesionální sporty. Podpora směřuje do mládežnických, zájmových organizací a různých kroužků a volnočasových aktivit – kulturních i sportovních. Důvodem je zejména prevence sociálně-patologických jevů.

Oblast volného času (kultura i sport) má ve své kompetenci jeden z náměstků primátora, který řídí zejména městské organizace (STaRS, MěDK, Regionální knihovna.) Kompetence tohoto náměstka jsou propojeny s náměstky dalšími. V jejich kompetenci jsou zejména

finance, které jsou ve všech oblastech klíčové. O důležitých věcech rozhoduje vždy porada vedení města.

Dokument, který by uceleně koncipoval využití volného času ve městě, v současné době neexistuje.

V závěru rozhovoru primátor města podotkl, že z jeho pohledu je množství volnočasových aktivit pro občany dostačující.

5.3.2 Vyhodnocení řízeného rozhovoru II

Řízený rozhovor II byl veden s náměstkem primátora města Karviná 1.

Z rozhovoru vyplynulo, že Karvinou a volný čas občanů má spojenou s širokou škálou možností využití volného času pro občany jak v oblasti kultury, tak v oblasti sportu.

Z kultury jsou to zejména akce masového charakteru, tzn. různá představení. V Regionální knihovně je pořádáno velké množství besed, kde jsou zvány známé osobnosti. Na kultuře se podílí také Základní umělecká škola, která nabízí různá představení a koncerty a participují na ni i další organizace, například Středisko volného času Juventus a občanské sdružení Dokořán, které pořádá pravidelné akce v areálu Loděnice. Tázaný uvedl, že podle jeho názoru je nabídka kultury masového charakteru velmi široká, ale nezapomíná se také na náročnější diváky. V komorním prostředí jsou připravovány koncerty vážné hudby, jazz apod. Město se snaží reagovat na požadavky občanů. Byla zmíněna také digitalizace kina Centrum, která výrazně zvýšila jeho návštěvnost. Chybí však kvalitní klub pro střední kategorii.

Z oblasti sportu dotázaný uvedl, že v podvědomí lidí jsou zejména sporty, jako je fotbal, hokej nebo házená. Velký segment tvoří také sporty méně známé, do kterých město investuje poměrně velké finanční prostředky. Širokou nabídku najdeme zejména pro děti, které se mohou sportu věnovat v některých kroužcích. Například je to ping-pong, badminton, judo, box, odbíjená apod. Na financování těchto projektů se podílí také Nadace OKD.

Při vytváření nabídky pro volný čas občanů je brán zřetel na určité tradice a poptávku. Jsou sledovány sociální sítě, kde se mohou občané k dané problematice vyjádřit. Podle slov tázaného na „rozumné“ názory se město snaží reagovat. Sledována je také návštěvnost akcí. Pokud je o konkrétní akci zájem, je organizována opakovaně. Jsou to například Josefovské zábavy, které se staly velmi oblíbenými, nebo tradiční Festival Dokořán, který organizuje stejnojmenná nezisková organizace s finanční podporou města. Tázaný shrnul, že se tedy

město při vytváření nabídky pro volný čas občanů opírá o úspěšnost akcí, sleduje reakce na sociálních sítích a připravuje akce nové.

Město má přehled o organizacích a subjektech, které nabízejí volnočasové aktivity. Shromažďuje je ve svém registru Regionální knihovna. O akcích informuje Kulturní měsíčník a Zpravodaj města. Na základě těchto přehledů bylo zjištěno, že akce mohou být duplicitní. Z tohoto důvodu byla navázána spolupráce s některými organizacemi, např. se Střediskem volného času Juventus.

Z pohledu dotazovaného je celkově zájem o kulturní a sportovní využití volného času vyvážený. Ženy podle něj preferují kulturu a muži sport.

Nevzpomíná si, že by při vyhodnocování stížností občanů byla řešena stížnost na nedostatek kapacit pro využití volného času občanů. Kapacity pro volnočasové aktivity občanů jsou z jeho pohledu dostačující.

Pan náměstek je přesvědčen, že ve městě je volnočasová nabídka velmi široká a každý, „kdo chce, si své najde“.

5.3.3 Vyhodnocení řízeného rozhovoru III

Řízený rozhovor III byl veden s náměstkem primátora města Karviná 2.

Z rozhovoru vyplynulo, že dotazovaný si v souvislosti s využitím volného času ve městě vybaví zimní stadión, badminton, letní koupaliště, fotbalové stadióny, parky, kulturní akce a pořady.

Tázaný uvedl, že město nemá zvláštní položku pro financování volného času. Jeho financování se skládá z několika položek. Určitou finanční částku z rozpočtu obdrží STaRS Karviná s.r.o., který má ve své správě zimní stadión, dva kryté bazény, házenkářskou halu a letní koupaliště. Část finančních prostředků obdrží Technické služby a.s. Mají ve své správě veškerá volná prostranství a cyklostezky. Starají se také o mezibloková hřiště.

Další finanční příspěvky směřují do Městského domu kultury a Regionální knihovny a dalších městských organizací.

Je vytvořen Fond primátora, ze kterého je rozdělována nemalá finanční částka neziskovým organizacím, které volnočasové aktivity občanům nabízejí.

Z dlouhodobého hlediska investice směřují v současnosti do obnovy stávajících zařízení, např. do oprav házenkářské haly a oprav, údržby a výstavby cyklostezek. Byl

rekonstruován Dům Družba a Městský dům kultury. Velkou rekonstrukcí prošla regionální knihovna a digitalizováno bylo kino Centrum. Za finanční podpory Nadace OKD bylo otevřeno nové golfové hřiště.

5.3.4 Vyhodnocení řízeného rozhovoru IV

Řízený rozhovor IV byl veden s náměstkem primátora města Karviná 3.

Dotazovaný IV si souvislosti s využitím volného času obyvatel Karviné vybaví hokejový a fotbalový stadión, bazén a sportoviště a hřiště u škol.

Bylo mi sděleno, že určitá koncepce využití volného času existuje. Ale je potřeba ji dát jasnější pravidla. O mnohých aktivitách občané nevědí. Je to záležitost propagace a marketingu.

Otázka, zda existuje plán možností využití volného času občanů v rámci strategického rozvoje města, nebyla v rámci rozhovoru zodpovězena. Pan náměstek pověřil zaměstnance Magistrátu města, který prostřednictvím emailu odpověď na položenou otázku doplnil. Z odpovědi vyplynulo, že tato aktivita je částečně zmíněna ve strategickém dokumentu statutárního města Karviné – Program rozvoje statutárního města Karviné na léta 2007 – 2010 s přesahem do dalších let a ve Strategickém plánu ekonomického rozvoje statutárního města Karviné. Zaměstnanec upřesnil, které kapitoly uvedených dokumentů se danou problematikou zabývají.

Dotační politika města v oblasti volného času je široce zaměřena. Finanční prostředky jsou směřovány do různých oblastí volného času.

5.3.5 Vyhodnocení řízeného rozhovoru V

Rozhovor V byl veden s náměstkem primátora města Karviná 4.

Zjišťovala jsem jeho postoje na problematiku využití volného času na území města Karviná.

Tázaný odpověděl, že v souvislosti s volným časem občanů se mu vybaví především různé věkové skupiny obyvatelstva. Pohled na střední generaci opírá, jak sám uvedl, o svůj osobní názor. Střední generace jsou většinou pracující lidé, kteří mají své rodiny a volného času mají málo. Po splnění všech svých povinností navštěvuje mnoho lidí restaurace, mnozí mají své specifické zájmy. Jako problematickou vidí dotazovaný skupinu nezaměstnaných občanů.

Pan náměstek uvedl, že koncepce využití volného času občanů ve městě není vytvořena. Uvádí, že možností využití volného času je ve městě dostatek. Na druhé straně sděluje, že je vždy, co zlepšovat. Zdůraznil, že jeho kompetence jsou zaměřeny v této oblasti na skupinu seniorů.

Východiskem při vytváření volnočasové nabídky pro občany je především odezva občanů na již zrealizované akce.

Ve městě jsou různé organizace, které volnočasové aktivity nabízejí. Magistrát města má seznam všech organizací, které na území města působí. Dozvídají se o nich při vyřizování žádostí o finanční podporu. Jsou to zejména zájmová občanská sdružení, jako jsou myslivci nebo zahrádkáři a občanská sdružení, která nabízejí volnočasové aktivity v různých částech města. Týkají se sportu i kultury. Jejich činnost je plně v jejich režii, do činností jim město nezasahuje.

Tázaný uvedl, že na jedné straně není v kompetenci města, aby hledalo náplň volného času obyvatel, ale na straně druhé je nabídka volnočasových aktivit pro občany jednou z priorit města.

5.3.6 Vyhodnocení řízeného rozhovoru VI

Rozhovor byl veden s tajemníkem Magistrátu města Karviná.

Dotazovaný má volný čas občanů v Karviné spojen s knihovnou, kulturou, zpěvem a pěveckým sborem Permoník, kinem, sportem, házenou a fotbalem.

Upozornil, že otázky volnočasových aktivit jsou pro něj z hlediska jeho kompetencí jen okrajovou záležitostí a do odpovědí se promítnou subjektivní názory řadového občana města.

Z rozhovoru vyplynulo, že východiskem pro vytváření volnočasové nabídky pro občany města slouží zejména dotazování mezi občany a různé ankety. Město podle slov tajemníka ví, co občany zajímá a snahou představitelů města je tyto požadavky a získané informace kvalifikovaně využívat při vytváření dokumentů, které tvoří strategický plán města.

Ucelená koncepce nabídky volnočasových aktivit, podle něj, ve městě existuje. Koordinací v této oblasti je na magistrátu města pověřená osoba. Zejména je to náměstek primátora pro školství a kulturu a vedoucí příslušného odboru. Specializovaným oddělením je oddělení marketingu, do jehož kompetencí organizování volného času mimo jiné spadá. Organizuje například celoměstské akce.

Občané jsou o možnostech využití volného času informování prostřednictvím médií, internetu, facebooku a Zpravodaje.

Město podporuje široké spektrum volnočasových aktivit, zejména prostřednictvím Fondu primátora. Kam bude podpora z uvedeného směřovat, rozhoduje skupina lidí, kteří danou problematiku řeší celoročně.

Ve městě je velké množství aktivit, které jsou organizovány zcela svébytně bez podpory města, nebo jen se zcela malou podporou města. Tyto aktivity město ani nesleduje, pouze je tuší a eventuelně jen elementárně podporuje. Na dané téma je vždy vedena legitimní diskuse na zastupitelstvu.

Tajemník města se zmínil, že téma volnočasových aktivit je velmi široké a obtížně pojmutelné.

6 Diskuse

Volný čas se pojí s každým obdobím lidského života. Jeho nejdelší etapou je období produktivního věku. Je spojené s občanskou zodpovědností, schopností pracovat a z toho vyplývající ekonomickou nezávislostí. V této životní etapě jedinci budují svou kariéru, zakládají rodiny a vychovávají děti. Při nabídce a organizování volného času této skupiny obyvatel je nutné brát ohled na množství volného času jedinců, který je závislý na druhu jejich práce, pracovní době, věku potomků a dalších skutečnostech specifických pro toto věkové období.

Z výsledků vyplynulo, že téměř všichni respondenti mají alespoň jedno dítě. Společně s rodinou tráví 84% dotazovaných více než hodinu volného času denně. Pouze necelé 1% rodině nevěnuje žádný volný čas.

Ve společně tráveném volném čase rodiny nejčastěji preferují sportovní aktivity. Možnost označilo 60% tázaných. Na druhou příčku respondenti umístili výlety do přírody mimo město. Sledování televize volilo 43% tázaných a obsadilo pátou příčku v pořadí. Rodiny příliš nevyhledávají kulturní akce a akce organizované pro rodiny s dětmi. Vzhledem k množství volného času stráveného s rodinou denně se domnívám, že výlety mimo město jsou realizovány spíše o víkendech a ve volných dnech. Za přínosnou považuji oblíbenost sportovních aktivit a pobyt venku v přírodě, kterým rodiny dávají přednost před pasivním sledováním televize, kterou sice respondenti neřadí na první místa, ale ve společně tráveném čase s rodinou a dětmi se objevuje, dle mého názoru, příliš často. Výsledek mě však nepřekvapil. Televize se stala neodmyslitelnou součástí našeho života. Výzkum společnosti Mediaresearch ukázal, že: „Televize je pro 89% dotázaných dětí každodenní náplní jejich volného času …“ (Kuncová, 2013). Zastávám názor, že je nezbytné tento druh činnosti ze společně tráveného času rodin ještě více zminimalizovat nebo zcela vyloučit, zejména s ohledem na děti. Děti se prostřednictvím společně strávených chvil s rodiči mají učit aktivnímu využití volného času, jehož náplní má být dostatek pohybu a pobytu venku.

Dnešní doba klade důraz na výkon. Lidé v produktivním věku jsou často při plnění svých pracovních povinností vystaveni stresům, které mají negativní vliv na jejich zdraví psychické i fyzické. Kompenzaci nacházíme ve volném čase, jenž má přinést novou energii a znovuobnovení sil. Množství volného času je závislé na druhu práce a organizaci jednotlivých dnů i celého života. Záleží na každém jedinci, jak si svůj čas zorganizuje a kolik mu jej zbude pro jeho zájmy. Obě pohlaví nejčastěji uvedla, že mají denně více než hodinu

volného času. Muži však tuto odpověď volili ve 37% a ženy jen ve 23%. Přibližně stejný počet tázaných uvedl, že má volného času týdně více než hodinu. Odpověď, nemám žádný volný čas, zaznamenalo 9% žen, stejnou odpověď jsme postřehli pouze u 1% mužů. Ženy tedy mají méně volného času než muži.

Muži upřednostňují ve volném čase před ostatními činnostmi sportovní aktivity, možnost označilo 65% dotázaných mužů. Věnuje se jim víc než 1x týdně 41% mužů a 21% jich sportuje a cvičí, ale méně často než 1x týdně. Vzhledem k oblíbenosti sportovního vyžití u mužů mě zaujalo, že 38% mužů v současné době nesportuje vůbec. Oblíbené je u nich také sledování televize a pobyt na chatě či zahradě. V prvním případě jde o pasivní formu odpočinku, v případě druhém tato skutečnost není tak jednoznačná. Zahrada a chata poskytují možnost jak pasivního odpočinku a relaxace, tak jeho aktivní využití např. zahradničením. Kulturní akce nejsou muži příliš vyhledávané.

Ženy dávají před sportovním vyžitím přednost posezení s přáteli, možnost označilo 51% z nich. Dále ženy vyhledávají chatu nebo zahradu a pobyt ve volné přírodě. Sportovní vyžití zvolilo pouze 31% žen, což je ve srovnání s muži méně než polovina. U frekvence cvičení výsledek ukazuje, že 60% žen sportuje a cvičí. Tyto dva údaje nejsou dle mého názoru zcela logické. Nemám podklady k tomu, abych tyto výsledky odůvodnila. Nabízí se několik vysvětlení. Ženy cvičení považují za svého koníčka a označily možnost, věnuji se svým koníčkům. Otázka byla nesprávně pochopena, nebo dotazované neodpovídaly pravdivě. 40% žen se pohybovým aktivitám, jak ukazují výsledky, nevěnuje vůbec. Shledávám určitou shodu s údaji výzkumu realizovaném Lékařskou fakultou Masarykovy univerzity v Brně, který se zabýval životním stylem žen v České republice. Papežová, Němcová a Matějková (2010) zde uvádějí, že 39% žen ve věku 18-50 let nemá dostatečnou pohybovou aktivitu.

Dle mého mínění je procento obyvatel, kteří nesportují ani necvičí, poměrně vysoké. Nedostatek pohybové aktivity negativně působí zejména na zdraví člověka, což ovlivňuje také kvalitu jeho života. Široká nabídka možností realizace pohybových a sportovních činností ve městech, jejich pestrost a přístupnost může do jisté míry občany ke cvičení přilákat. Skutečností však zůstává, že motivován k pohybu musí být především sám jedinec.

Kultura mezi občany produktivního věku není nejvyhledávanější volnočasovou aktivitou rodin, ani jednotlivců. Ženy o kulturu jeví větší zájem než muži. Obě pohlaví se ve volném čase téměř nevěnují svému rozvoji prostřednictvím vzdělávání.

Způsob využití volného času jednotlivců i rodin souvisí s jejich celkovou organizací času. S výjimkou prohlídek galerií, muzeí a jiných expozic vyžaduje návštěva kulturních akcí přizpůsobení času termínům, kdy jsou pořádány, což může být do jisté míry limitující.

Sportovní vyžití umožňuje větší variabilitu volného času. Doba, kdy se pohybovým aktivitám budou občané věnovat, je více závislá na jejich rozhodnutí.

Sportovních utkání a soutěží se účastní občas 62% respondentů. Častými diváky je 11% tázaných a 28% se na soutěže a utkání nechodí dívat nikdy. Poměr odpovědí mužů a žen byl vyrovnaný. Odpovědi žen mě překvapily. Domnívám se, že respondenti do odpovědí zahrnuli nejen přímou účast na sportovních utkáních, ale také sledování sportovních přenosů v televizi. Výsledek tím může být zkreslený.

Peníze, ceny zboží a služeb se dotýkají každého jedince a pojí se také s využitím volného času. Výše vydané finanční částky na volný čas je závislá na zájmech jedinců, frekvenci vykonávané aktivity, nákladech na vybavení a podobně. Široká škála volnočasových činností nabízí možnosti od finančně zcela nenáročných až po aktivity dražší. Vycházím-li z našich výsledků, mohu konstatovat, že obě pohlaví se ve výši vydané částky téměř shodují. Nejčastěji jsou občané ochotni vydat za volnočasové aktivity částku do 500 Kč měsíčně. Muži jsou ochotni častěji než ženy vydat částku do 1000 Kč nebo vyšší než 1000 Kč měsíčně. Žádnou částku není ochotno investovat pouze několik jedinců, většinou mužů. Je zřejmé, že do výše vydané částky se promítly pouze ceny a poplatky za vstupné, nikoliv náklady na pořízení vybavení a ostatních potřeb.

Zaměříme-li se na kulturu, ve výsledcích vidíme spokojenost nebo spíše spokojenost s kulturním vyžitím u 52% dotazovaných a v oblasti sportovního vyžití u 62% tázaných. Zcela nespokojených je s kulturou 6% a se sportovním vyžitím pouze 3% dotazovaných. Nebyly zaznamenány rozdíly mezi názory mužů a žen.

Kulturní dění ve městě lze obohatit o širší nabídku divadelních představení a koncertů. Ze sportovního vyžití obyvatelům nejvíce chybí aquapark. K tomuto názoru se přikláním. Ve městě je pouze krytý plavecký bazén, který kromě plavání nenabízí jiné vyžití. To je nedostačující. Obyvatelé postrádají vodní atrakce, kvalitní zázemí a ostatní doplňkové služby. Tyto služby v současnosti vyhledávají v okolních městech u nás nebo v nedalekém Polsku. Z vlastní zkušenosti vím, že společnost, do jejíž správy bazén spadá, se ve spolupráci s Magistrátem města snaží tento, z mého pohledu velký nedostatek, několik let řešit. Obyvatelé však již začínají být skeptičtí a ve výstavbu nového plaveckého areálu nevěří. Podle vyjádření respondentů v otevřených otázkách chybí ve městě také in-line bruslařská dráha a je požadováno dokončení kvalitních cyklostezek. Mohu potvrdit, že místy cyklostezky působí jako nedokončené či rozestavěné. Nacházejí se na nich překážky v podobě

sloupů nebo závor. Částečně chybí povrchová úprava, ve velké míře jsou cyklostezky součástí dlážděných chodníků pro pěší. Tyto nedostatky mají také vliv na využití pro in-line bruslení. Uvedené důvody bruslařům jízdu znemožňují nebo výrazně znesnadňují.

Při nabídce služeb pro využití volného času a připravovaných akcích se město neobejde bez jejich vhodné propagace. Magistrát města k tomuto účelu vydává Kulturní měsíčník a Zpravodaj. Informace zveřejňuje na webových stránkách města. V této oblasti neshledali respondenti nedostatky. 71% z nich je s informovaností spokojeno. Mezi nejčastější zdroje informací však řadí své přátele. Internetové stránky města byly uvedeny na druhém místě a tisk obsadil třetí místo.

Náměstek primátora mi v řízeném rozhovoru přiblížil způsob financování volnočasové nabídky města. Skládá se z několika položek. Část finančních prostředků je směřována do organizací zřízených městem. Prostřednictvím Fondu primátora je rozdělována nemalá částka neziskovým organizacím. Z dlouhodobého hlediska směřují investice do oprav a údržby stávajících zařízení a výstavby cyklostezek.

Občané podle výsledků výzkumu dávají přednost finanční podpoře rekreačního sportu (83%) před sportem vrcholovým (17%).

Ke zkvalitnění a rozšíření nabídky pro volný čas občanů může Magistrát města přispět zejména finanční podporou neziskových organizací, budováním nových sportovních zařízení a rozšířením nabídky služeb v oblasti sportu. Rozšíření nabídky v oblasti kultury je občany požadováno méně. Nepříliš významná se jeví dotazovaným, podle výsledků výzkumu, spolupráce s neziskovými organizacemi. Mé osobní zkušenosti ukazují, že právě spolupráce s neziskovými organizacemi může významně přispět ke zkvalitnění a rozšíření služeb v oblasti volného času ve městě. Proto názor občanů v tomto případě nesdílím. Neziskové organizace jsou většinou úzce zaměřené na určitý druh činností a z tohoto pohledu znají potřeby občanů. Pracují s nízkými rozpočty a jsou tak schopné náklady na pořádané akce z úsporných důvodů minimalizovat.

Z řízených rozhovorů vyplynula další zjištění.

Město nemá ucelenou koncepci volnočasových aktivit pro obyvatele. Schází dokument, který by obsahoval komplexní řešení této problematiky. Koordinací této oblasti je na Magistrátu města pověřená osoba. Především je to náměstek primátora pro školství a kulturu a oddělení marketingu, v jehož kompetenci je mimo jiné organizování volného času.

V oblasti kultury existuje určitá provázanost mezi organizacemi. Zejména regionální knihovna a městský dům kultury spolupracují a v nabídce volnočasových aktivit pro občany se doplňují. Ředitelé uvedených subjektů se účastní pravidelných porad s náměstkem primátora, kde se danou problematikou zabývají.

Magistrát města při vytváření nabídky pro volný čas vychází z potřeb občanů. Názory jsou monitorovány na facebooku města, jsou vedeny rozhovory s obyvateli a je sledována návštěvnost na pořádaných akcích. Dotazovaní se v rozhovorech nezmínili o konkrétním výzkumu, který by byl realizován a zjišťoval by zájmy a spokojenost občanů.

Regionální knihovna shromažďuje ve svém registru subjekty, jež se volným časem zabývají. Seznamy jsou umístěny na webových stránkách města a slouží jako informační zdroj pro občany města a jejich návštěvníky. Magistrát města s těmito seznamy dále nepracuje a nevyužívá je.

Nabídka volnočasových aktivit se jeví představitelům města jako dostatečná.

7 Závěry a doporučení

Diplomová práce se zabývá využitím volného času občanů v produktivním věku ve městě Karviná. Na základě analýzy možností využití volného času ve městě, anketního šetření a řízených rozhovorů jsem dospěla k následujícím závěrům.

- Obyvatelé tráví více než hodinu volného času denně společně s rodinou; v této době dávají přednost pohybovým a sportovním aktivitám.
- Ve volném čase, který mají občané možnost trávit samostatně, mimo rodinný kruh, vyhledávají sportovní a pohybové aktivity, pobyt na chatě či zahradě a posezení s přáteli.
- Kulturní vyžití nepatří mezi preferované volnočasové činnosti vyhledávané rodinami ani jednotlivci.
- Sledování sportovních utkání občané příliš nevyhledávají.
- Informovanost o možnostech využití volného času obyvatelé hodnotí jako dostačující; pro většinu z nich jsou však zdrojem informací přátelé.
- Občanům ve městě nejvíce chybí aquapark a kvalitní in-line dráha, požadují zlepšení úrovně cyklostezek; v oblasti kultury by přivítali rozšíření nabídky divadelních představení a koncertů.
- Ke zkvalitnění a rozšíření volnočasové nabídky může Magistrát města přispět finanční podporou neziskových organizací.
- Hřiště u základních škol jsou mimo vyučování uzavřená a veřejnosti nepřístupná.
- V malé míře jsou připravovány akce pohybového charakteru pro širokou veřejnost.
- Většina dotazovaných vyjádřila spokojenost s nabídkou volnočasových aktivit ve městě.
- Město dbá o volnočasovou nabídku pro občany v oblasti kultury i sportu, investuje do výstavby cyklostezek a rekonstrukcí a oprav stávajících zařízení.
- Chybí ucelená koncepce, která by se systematicky zabývala nabídkou volnočasových aktivit pro občany.
- Neexistuje dokument, který by uceleně řešil problematiku volného času ve městě.
- Město registruje organizace, které se nabízejí volnočasové aktivity pro občany, tyto seznamy dále nevyužívá a nepracuje s nimi.

- Kulturní oblast je určitým způsobem koordinována; nechybí provázanost mezi městskými organizacemi, konají se porady ředitelů.
- V oblasti sportovního vyžití jsem nezaznamenala žádnou spolupráci mezi subjekty, které služby tohoto charakteru nabízejí.
- V posledních letech nebyl městem realizován žádný výzkum, který by zjišťoval potřeby a spokojenost obyvatel ve sféře volného času. Jsou mapovány diskuse na facebooku města, vedeny rozhovory s obyvateli a je sledována návštěvnost akcí.

Na základě výše uvedených závěrů doporučuji tato řešení:

- Vytvořit ucelenou koncepci nabídky volnočasových aktivit ve městě v oblasti kultury i pohybových aktivit a sportu; vše zpracovat do přehledného dokumentu.
- Určit osoby, které se budou dané problematice věnovat komplexně.
- Oslovit organizace, které nabízejí volnočasové aktivity ve městě. Zmapovat podrobně všechny jejich činnosti; doplnit informace do již existujícího seznamu; registr dál využívat při vytváření volnočasové nabídky. Jednou ročně seznam aktualizovat.
- Při vytváření koncepce se zaměřit na oblast pohybových aktivit a sportu, které mají pozitivní vliv na zdraví a jsou občany oblíbené a vyhledávané.
- Zaměřit se na aktivity určené pro celé rodiny. Preferovat činnosti pohybového charakteru.
- Navázat přímou spolupráci města s neziskovými organizacemi, které se mohou podílet na přípravě akcí pořádaných městem.
- Při budování nových cyklostezek postupovat, v rámci možností tak, aby byly využitelné i in-line bruslaři.
- Hledat řešení pro zpřístupnění hřišť u škol pro veřejnost.
- Zlepšit propagaci možností využití sportovišť ve městě.

Volný čas a komunální rekreace je velmi široké téma. Jsem si vědoma, že je nemohu zcela pojmout. Při zpracování této práce se objevila nová fakta, které přímo souvisí se zkoumanou problematikou. Tyto skutečnosti mohou být předmětem dalšího zkoumání a diskusí. Na základě získaných výsledků však mohu konstatovat, že cíle diplomové práce byly splněny.

8 Souhrn

V diplomové práci se zabývám využitím volného času občanů produktivního věku ve městě Karviná. Hlavním cílem práce bylo zmapovat současnou nabídku možností využití volného času občanů. Zjistit do jaké míry jsou občané uvedené skupiny s nabídkou volnočasových aktivit ve městě spokojeni a jaké aktivity ve svém volném čase preferují.

V úvodu nastiňuji problematiku volného času, zamýšlím se nad člověkem v produktivním věku a zmiňuji důvody výběru tématu této diplomové práce.

V syntéze poznatků zpracovávám teoretické poznatky o člověku a společnosti. Zabývám se produktivním věkem a jeho specifiky. Věnuji se faktorům, které ovlivňují život člověka, zejména se soustředím na životní styl, pohyb a zdraví. Dále se zaměřuji na volný čas, obec a komunální rekreaci. V charakteristice města Karviná přibližuji jeho historii i současnost a uvádím demografické údaje.

V následující části práce definuji hlavní cíle práce a stanovím dílčí úkoly, které povedou ke splnění stanovených cílů. Popisuji metody a techniky použité ve výzkumu.

Pro získání potřebných dat bylo použito anketního šetření, které proběhlo v období od září do prosince 2012. Anketní lístky vyplnilo celkem 837 respondentů. Z uvedeného počtu bylo 236 anketních lístků vyřazeno a k finálnímu vyhodnocení bylo použito 601 anket. Výzkumný soubor tvořili občané produktivního věku žijící ve městě Karviná. Na předem připravené otázky v řízených rozhovorech odpovídal tajemník města, primátor a jeho čtyři náměstci.

Ve výsledkové části jsou analyzovány možnosti využití volného času ve městě a prezentovány výsledky anketního šetření. Ty byly zaznamenány pro lepší přehlednost do tabulek a grafů, jež jsou doplněny slovním komentářem. Anketní šetření ukázalo, že většina respondentů společně s rodinou stráví víc než hodinu volného času denně a v této době preferuje sportovní a pohybové aktivity, které patří zároveň mezi nejvyhledávanější způsob využití volného času mužů. Ženy mají méně volného času než muži a při jeho využití upřednostňují posezení s přáteli. Občanům ve městě chybí aquapark, in-line stezky a požadují dokončení výstavby cyklostezek. S možnostmi volnočasového vyžití ve městě a informovaností obyvatel o dění ve městě byla nadpoloviční většinou tázaných vyjádřena spokojenost. Ucelená koncepce nabídky pro volný čas občanů ve městě chybí. Pro zjištění potřeb obyvatel v této oblasti nebyl v posledních letech městem realizován žádný výzkum.

V závěru práce shrnuji výsledky výzkumu a uvádím doporučení pro Magistrát města Karviná, která mohou vést ke zlepšení a rozšíření nabídky pro využití volného času občanů produktivního věku.

9 Summary

In the dissertation I deal with the way the productive-age inhabitants of the city of Karviná spend their free time. The main target was to map the current offer of possibilities for spending free time of the citizens and to find out how satisfied they are with the offer and what leisure activities they prefer.

In the introduction I outline the issue of free time, think about a productive-age person and mention my reasons for choosing the subject of my dissertation.

In the synthesis of my findings I process theoretical knowledge of a man and society. I deal with the productive age and its particularity. I pay attention to factors influencing human life, with special attention to lifestyle, physical ativities and health. Further I focus on free time, town, and municipal recreation. In the characterization of Karviná I draw its history and the present, and state some demographic data.

In the following part of the dissertation I define the main targets and determine partial tasks which will lead to fulfilment of the set tasks.

To gain the needed data a public enquiry was used. It was held from September to December 2012. The questionnaire was answered by 837 respondents alltogether. Of this number, 236 survey tickets were eliminated and 601 were used for the final evaluation. The research population was formed by productive-age inhabitants of Karviná. The city secretary, city mayor and his four deputies answered ready-in–advance questions in controlled talks.

In the result part of the dissertation possibilities of spending free time in the city were analysed and the results of the research were presented. These were recorded, for clearer arrangements, into tables and graphs completed with a commentary. The public enquiry showed that most respondents spend about an hour a day with their families, and they prefer sports and other physical activities, which are also the most preferable way of spending free time among men. Women have less free time than men and they prefer getting-together with their friends. What the citizens miss is a waterpark, in-line tracks and they demand finishing the cycle tracks. More than half of the respondents expressed their contentment with the possibilities of spending free time and with getting informed about the events in the city. However, they miss a complete concept of the offer for leisure activities. No research of the inhabitants´ requirements in this field has been realized recently.

In closing I summarize the research results and give the Karviná Municipality recommendations which can improve and broaden the offer of leisure activities for productive-age citizens.

10 Referenční seznam

Buriánek, J. (1996). *Sociologie.* Praha: Fortuna

Čeledová, I., & Čevela R,(2010). *Výchova ke zdraví.* Praha: Grada Publishing, a.s.

Dohnal, T. (2002). *Koncepce a metoda systému komunální rekreace na úrovni obce.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci

Dohnal, T. (2002). *Volný čas a jeho současné problémy.* In B. Hodaň (Ed.) *Volný čas a komunální rekreace.* (pp. 119-125) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné kultury

Dohnal, T., & Hobza., V. et al. (2007) *Vybrané kapitoly z komunální rekreace.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné kultury

Dohnal, T. et al. (2009). *Tři dimenze pojmu rekreologie.* Olomouc:Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné kultury

Doutník, J. (1996). *Zonální struktury: Urbanistická typologie*. Praha: ČVUT

Drabik, J. (1997). *Aktywność, spravność i wydolność fizyczna jako mierniki zdrowia czlovieka.* Gdańsk: Wydawnictvo Uczelniane AWF

Duffková, J., Urban, L., & Dubský, J. (2008). *Sociologie životního stylu.* Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.

Emmert, F., Katrňák, T., Krausová, M., Mužíková, O., Sojka, M., Ševela, M., Švandová, B., Tarábkova, M., Valach, M., & Vonková, E. (2004). *Odmaturuj ze společenských věd.* Brno: DIDAKTIS spol. s r.o.

Fojtík, I. (2011). *Vybrané kapitoly z rekreologie.* Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity

Haizlerová, I., & Matroszová, V. (2009). *Karviná.* Praha: Nakladatelství Paseka

Hájek, B., Hofbauer, J., & Pávková, J. (2008). *Pedagogické ovlivňování volného času.* Praha: Portál, s. r. o.

Hartl, P., & Hartlová, H. (2009). *Psychologický slovník.* Praha: Portál, s. r. o.

Hnízdil, J. (2010). *Mým marodům. Jak vyrobit pacienta.* Praha: Nakladatelství lidové noviny

Hodaň, B. (1997). *Úvod do teorie tělesné kultury.* Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého

Hodaň, B., & Dohnal, T. (2005). *Rekreologie.* Olomouc: Hanex

Hofbauer, B. (2010). *Kapitoly z pedagogiky volného času.* České Budějovice: Teologická fakulta

Hrčka, J., & Drdácká, B. (1992). *Rekreačná telesná výchova a šport.* Bratislava: Slovenské

pedagogické nakladatelstvo

Jandourek, J. (2007). *Sociologický slovník.* Praha: Portál, s. r. o.

Janiš, K. (2009). *Úvod do problematiky volného času.* Opava: Slezská univerzita v Opavě

Ješina, O., & Hamřík. Z. et al. (2011). *Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci

Jirásek, I. (2005). *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci

Kadeřávková, K. (1988). *Didaktika tělesné výchovy.* Praha:Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n.p.

Kebza, V., & Komárek, L. (2006). *Pohyb a relaxace.* Praha: Státní zdravotní ústav

Keller, J. (2006). *Úvod do sociologie.* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON)

Klimeš, L. (2005). *Slovník cizích slov.* Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, akciová společnost

Kolektiv (1999). *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích.* Praha: DIDEROT

Kolektiv (2012). *Životní prostředí v Karviné.* Karviná: Statutární město Karviná

Kožíšek, V.,Bárta, M., Holda, D., & Nekola, J. (1989). *Tělesná kultura v životě naší společnosti.* Praha: Olympia

Křivohlavý, J. (2001). *Psychologie zdraví.* Praha: Portál s.r.o.

Kubátková, H. (2010). *Sociologie životního způsobu.* Praha: Grada Publishing, a.s.

Linc, R., & Havlíčková, L. (1989). *Biologie dítěte a dorostu*. Praha: Univerzita Karlova.

Machová, J., & Kubátová, D. (2009). *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada Publishing, a.s.

Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B., Hrdličková, V., & Pavlíková, A. (2008). *Pedagogika volného času.* Praha: Portál, s. r. o.

Petrusek, M. et al. (1992). *Sociologie.* Praha: Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České republiky

Petrusek, M. (1996). *Velký sociologický slovník.* Praha: Karolinum

Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2001). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál s.r.o.

Rektořík., J., & Šelovský, J. et al. (2000). Evropská unie, obce a města. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta

Říčan, P. (2010). *Psychologie osobnosti. Obor v pohybu.* Praha: Grada Publishing, a.s.

Selucký, R. (1966). *Člověk a jeho volný čas.* Praha: Československý spisovatel

Slepičková, I. (2005). *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum.

Staníčková, R. (1987). *Životní způsob.* Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, nositelky řádu práce

Stejskal, P. (2004). *Proč a jak se zdravě hýbat.* Břeclav: Presstempus s.r.o.

Švigová, M. (1967). *Volný čas a my*. Praha: Svobodné slovo

Trkan, A. (1998). *Člověk a společnost.* Brno: Vyšší zdravotnická škola Josefa Podsedníka

Važanský, M. (2011). *Základy pedagogiky volného času.* Brno: Print – Typia spol. s r.o.

Zákon č. 128/2000 Sb., O obcích.

Elektronické zdroje

Bouchard, C. (2000). Champaign, IL: Human Kinetics. *Physical activity and obesity, 24(2),* 70-13. Retriever on 12. 3. 2013 from WORLDCAT database on the Word Wide Web: http://www.worldcat.org/title/physical-activity-and-obesity/oclc/42980185&referer=brief_results

Fojtík, I., & Mitáš, J. (2012). Tělesná kultura. *Charakteristika pohybové aktivity obyvatel moravskoslezského kraje v letech 2005-2009 ve vztahu k délce formálního vzdělání, 35 (2),* 65. Retriever on 12. 3. 2013 from SPORTDiscus database on the Word Wide Web: http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=45a36741-dc02-44c5-9def-571d8b7cc414%40sessionmgr110&hid=117

Janssen, M. A. (2004). Therapeutic Recreation Journal. *The Effects of Leisure Education on Quality of Life in Older Adults 38(3)*, 275-288. Retriever on 13. 3. 2013 from PROQUEST Hospital Collection database on the Word Wide Web: http://search.proquest.com/docview/218655288?accountid=16730

Takken, T., Kuis, W., & Helders, P J M (2003). Annals of the Rheumatic Diseases. *Physical activity and health related physical fitness in children with juvenile idiopathic arthritis, 62(9),*885-9. Retriever on 13. 3. 2013 from PROQUEST database on the Word Wide Web:http://search.proquest.com/docview/197285483/13C81BCA46E6DB4C2CE/18?accountid=16730

Thomson, H., J. (1997). Breast Cancer Research and Treatment. *Effects of physical activity and axercise on experimentally-induced mammary carcinogenesis, 46(2-3),* 135-41. Retriever on 12. 3. 2013 from PROQUEST Hospital Collection database on the Word Wide Web: http://search.proquest.com/docview/1027143997/13CC8844D303187DCB/1?accountid=1630

Internetové odkazy

Anonymous (2013). Probuždĕňje: *Stil žizni – što takoje?* Retrieved 22. 2. 2013 from Word Wide Web: http://probuzhdenie.org/content/view/826/

Anonymous (2012). Encyklopedia zdrowia: *Otylosc.* Retrieved 13. 1. 2013 from Word Wide Web: http://www.zdrowie.med.pl/nadwaga/otylosc_01.html

Bajzová, M. (2010). Státní zdravotní ústav: *Pohybová aktivita v prevenci civilizačních onemocnění.* Retrieved 13. 1. 2013 from Word Wide Web: http://www.szu.cz/uploads/documents/czzp/zivotni_styl/kampane/seminar_8sept10/Pohybova_aktivita_v_prevenci_civilizacnich_chorob.pdf

Dyszkiewicz, P. (2012). STaRS Karviná, s.r.o: *Úvodní slovo.* Retrieved 8.3. 2013 from Word Wide Web: http://www.stars-karvina.cz/show.php?kat=profil

Golf Resort Karviná-Lipiny (2013). *O Golf Resort Karviná-Lipiny.* Retrieved 20. 3. 2013 from Word Wide Web: http://www.golflipiny.cz/o-resortu/

Karviná (2013). *Zastupitelstvo, rada.* Retrieved 15. 2. 2013 from Word Wide Web: http://www.karvina.cz/portal/page/portal/uvodni_stranka/zastupitelstvo_rada

Karviná (2012). *Trocha historie. Tak šel čas*. Retrieved 15. 2. 2013 from Word Wide Web: (http://portal.karvina.org/portal/page/portal/uvodni_stranka/mesto_karvina/o_meste/historie)

Kuncová J. (2012). *Děti a média: vyhrávají televize a internet.* Retrieved 20. 4. 2013 from Word Wide Web: http://www.mediaguru.cz/2012/03/deti-a-media-vyhravaji-televize-a-internet/

Městský dům kultury Karviná (2012). *Městský dům kultury Karviná dnes.* Retrieved 8.3. 2013 from Word Wide Web: http://www.medk.cz/o-nas/mestsky-dum-kultury-dnes

Nováková, A. (2011). Ve městě. *Má komunální rekreace význam pro dnešní život?* Retrieved 15. 2. 2013 from Word Wide Web: http://www.vemeste.cz/2011/04/ma-komunalni-rekreace-vyznam-pro-dnesni-spolecnost/

Papežová, K., Němcová. V., & Matějová, H. (2010). *Životní styl žen v průběhu života.* Retrieved 20. 4. 2013 from Word Wide Web: http://www.poradnanutrifit.cz/images/clanekhygiena.pdf

Slezská univerzita v Opavě. Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné (2013). *Historie Slezské univerzity v Opavě, Obchodně podnikatelské fakulty v Karviné.* Retrieved 15. 2. 2013 from Word Wide Web: http://www.slu.cz/opf/cz/o-nas/historie-fakulty

Státní zdravotní ústav (2010). *Pohybová aktivita.* Retrieved 13. 1. 2013 from Word Wide Web: http://www.szu.cz/tema/podpora-zdravi/pohybova-aktivita

WHO (2013). *Sniženije upotreblјenija gladiny alkogola i tabaka sredi porujskich pogromkov.* Retrieved 15. 2. 2013 from Word Wide Web: http://www.who.int/ru/

Základní škola Dělnická (2013). *Sportovní areál.* Retrieved 8. 3. 2013 from Word Wide Web: http://www.zs-delnicka.cz/sportovni-areal/

11 Přílohy

Příloha 1 Dotazník

Příloha 2 Otázky k řízeným rozhovorům

Příloha 1 Dotazník

Dotazník pro obyvatele

Vážení občané,

volný čas má pro každého z nás velký význam. Každý člověk jej využívá podle svých individuálních potřeb a možností. Myslím si, že je potřeba zjistit jaké kroky by přispěly k vaší větší spokojenosti, jaké aktivity občané města ve svém volném čase preferují, o co mají zájem a co jim ve městě v této oblasti chybí.

V současné době pracuji na diplomové práci, která je zaměřena na problematiku využití volného času **všech občanů produktivního věku** ve městě Karviná.

Obracím se na Vás s žádostí o zodpovězení níže uvedených otázek. Odpovědi, které zde uvedete, jsou zcela anonymní. Prosím tedy o co možná nejupřímnější vyplnění.

Dotazník bude vyhodnocen a poslouží ke zpracování analýzy dané oblasti. Výsledky budou předloženy Magistrátu města Karviná.

V případě, že se k Vám tento dotazník dostane vícekrát, vyplňte jej pouze jednou!!!

Děkuji Vám za spolupráci a čas, který budete věnovat tomuto dotazníku.

Bc.Iveta Křížová
Fakulta tělesné kultury
Univerzity Palackého v Olomouci
Obor rekreologie

Zakroužkujte pouze jednu odpověď, **pokud u otázky není uvedeno jinak.**

1. Kolik volného času tráví vaše rodina společně?

a) denně méně než hodinu
b) denně více než hodinu
c) týdně méně než hodinu
d) týdně více než hodinu
e) měsíčně méně než hodinu
f) měsíčně více než hodinu
g) nárazově několikrát za rok
h) žádný

2. Jakým způsobem tráví vaše rodina volný čas, máte-li možnost trávit jej společně?
Můžete uvést více odpovědí.

a) doma sledováním televize
b) doma společnou hrou s dětmi
c) s přáteli
d) výlety do přírody mimo město
e) vycházkami ve městě
f) návštěvou kulturních akcí (výstavy, kino, divadlo atd…)
g) sportovními aktivitami (bazén, in-line, turistika, cyklistika, lyžování atd…)
h) návštěvou organizovaných akcí určených pro rodiny s dětmi
i) jiným způsobem, uveďte jak

3. Kolik volného času trávíte sám/a, mimo rodinný kruh?

a) denně méně než hodinu
b) denně více než hodinu
c) týdně méně než hodinu
d) týdně více než hodinu
e) měsíčně méně než hodinu
f) měsíčně více než hodinu
g) nárazově několikrát za rok
h) žádný

4. Jaké aktivity preferujete vy osobně ve svém volném čase?
Můžete uvést více odpovědí.

a) sportovní aktivity (cyklistika, badminton, turistika …)
b) návštěvy kulturních akcí (kino, divadlo, výstavy…)
c) sledování televize, hra na počítači…
d) posezení s přáteli
e) na chatě, na zahradě
f) ve volné přírodě
g) věnuji se svým koníčkům (kutilství, ruční práce, četba atd.)
h) v nákupním a zábavném centru
i) vzdělávání
j) jiné, uveďte jaké……

5. Jaký je Váš vztah k pohybovým aktivitám a sportu?
a) sportuji a cvičím pravidelně víc než 1x týdně
b) sportuji a cvičím méně často než 1x týdně
c) dříve jsem rekreačně sportoval/a/ a cvičil/a/
d) nesportuji, ale rád/a/ bych rekreačně sportoval/a/
e) sport ani cvičení pro mě nejsou důležité

6. Sportovních utkání a soutěží se účastním jako divák:

a) často
b) občas
c) nikdy

7. Měsíčně jsem ochoten/a věnovat na financování svých aktivit spojených s trávením volného času částku ve výši:

a) žádnou
b) do 100,- Kč
c) do 300,- Kč
d) do 500,- Kč
e) do 800,-Kč
f) do 1000,-Kč
g) více než 1000,- Kč

8. Poskytují, Vám osobně, zařízení ve městě dostatek kulturního vyžití? Jsem:

a) spokojen/a/
b) spíše spokojen/a/
c) spokojen/a/ i nespokojen/a/
d) spíše nespokojen/a/
e) nespokojen/a/

9. Z kulturního vyžití ve městě postrádám (uveďte akce, aktivity, zařízení apod.)

……

10. Poskytují, Vám osobně, zařízení ve městě dostatek pohybového a sportovního vyžití?

Jsem:

a) spokojen/a/
b) spíše spokojen/a/
c) spokojen/a/ i nespokojen/a/
d) spíše nespokojen/a/
e) nespokojen/a/

11. Ve městě postrádám ze sportovního vyžití (uveďte akce, aktivity, zařízení apod.).

……..…

12. O možnostech využití volného času , sportovních a kulturních akcích se dozvídám nejčastěji.
<u>Můžete uvést více odpovědí.</u>

a) z tisku
b) z televize
c) z internetových stránek města
d) od přátel
e) z propagačních materiálů
f) z jiných zdrojů, uveďte jakých……
g) nejsem dostatečně informován/a
h) o tyto informace se nezajímám

13. S informovaností o možnostech využití volného času jsem:

a) spokojen/a/
b) spíše spokojen/a/
c) spokojen/a/ i nespokojen/a/
d) spíše nespokojen/a/
e) nespokojen/a/

14. Kterou oblast sportu by podle Vás mělo město finančně podporovat?

a) rekreační sport
b) vrcholový sport

15. Jak může, podle Vás, vedení města přispět k rozšíření možností aktivního využití volného času?
<u>Můžete uvést více odpovědí.</u>

a) budováním nových kulturních zařízení
b) budováním nových sportovních zařízení
c) rozšířením nabídky služeb v oblasti kultury
d) rozšířením nabídky služeb v oblasti sportu
e) spoluprací s neziskovými organizacemi
f) finanční podporou neziskových organizací nabízejících volnočasové aktivity
g) jiné, uveďte jaké……

16. Prostor pro Vaše náměty a připomínky (vše, co chcete sdělit a nebylo obsahem dotazníku

……..…

……..…

17. <u>Identifikační údaje potřebné pro zpracování statistiky</u>

- **uveďte město/obec a část obce, kde žijete:**……
- **uveďte počet vašich dětí:** 0 - 1 – 2 – 3 - 4 více
- **uveďte věk vašich dětí:**……
- **děti se mnou ve společné domácnosti (označte):** žijí / nežijí
- **pracujete spíše**

  a) duševně
  b) fyzicky
  c) duševně i fyzicky
  d) v současné době nepracuji
  e) jiné, uveďte jaké……

- **uveďte váš věk**

  …….

- **vaše vzdělání**

  a) základní
  b) vyučen/a/
  c) středoškolské
  d) vysokoškolské

- **jste**
  - žena
  - muž

Příloha 2 Otázky k řízeným rozhovorům

Otázky k řízenému rozhovoru I

1. Co se vám vybaví, když se řekne – Karviná a volný čas občanů?
2. Obracejí se na vás občané s konkrétními požadavky týkající trávení volného času?
3. Je v současné době vytvořená ucelená koncepce možností využití volného času ve městě pro občany?
4. O jaká východiska se opírá vedení města při vytváření nabídky trávení volného času pro občany města?
5. Jakým způsobem jsou propojené kompetence náměstků primátora v oblasti volného času občanů?
6. Fond primátora – kam směrujete finanční podporu a proč? (Aktivní x pasivní využití volného času; výkonnostní sport x rekreační sport .)
7. Je dle vašeho názoru nabídka možností využití volného času pro občany ve městě dostačující?

Otázky k řízenému rozhovoru II

1. Co se vám vybaví, když se řekne – Karviná a volný čas občanů?
2. O jaká východiska se opírá vedení města při vytváření nabídky trávení volného času pro občany města?
3. Má k dispozici Magistrát města seznam organizací, které na území města nabízejí možnosti využití volného času občanů?
4. Preferují občané z vašeho pohledu ve svém volném čase spíše sportovní aktivity nebo kulturu?
5. Do jaké míry jsou podle vás zařízení pro kulturu a sport využívány občany města? Je jejich kapacita dostačující?
6. Je dle vašeho názoru nabídka možností využití volného času pro občany ve městě dostačující?

Otázky k řízenému rozhovoru III

1. Co se vám vybaví, když se řekne – volný čas občanů?
2. Je v rozpočtu vyčleněna částka pro volný čas občanů?

3. Jaké volnočasové aktivity pro občany jsou z rozpočtu města zejména financovány?
4. Jakým směrem město zaměřuje své investice v oblasti volného času?

Otázky k řízenému rozhovoru IV

1. Co se vám vybaví, když se řekne – Karviná a volný čas občanů?
2. Je v současné době z vašeho pohledu vytvořená ucelená koncepce možností využití volného času ve městě pro občany?
3. Do jakých oblastí trávení volného času město zaměřuje své dotace?
4. Existuje plán možností využití času občanů v rámci strategického rozvoje města?

Otázky k řízenému rozhovoru V

1. Co se vám vybaví, když se řekne – Karviná a volný čas občanů?
2. Je v současné době z vašeho pohledu vytvořená ucelená koncepce možností využití volného času ve městě pro občany?
3. O jaká východiska se opírá vedení města při vytváření nabídky trávení volného času pro občany města?
4. Má k dispozici Magistrát města seznam organizací, které na území města nabízejí možnosti využití volného času občanů?
5. Spolupracuje magistrát města s organizacemi, které nabízejí volnočasové aktivity? popř. jakým způsobem?

Otázky k řízenému rozhovoru VI

1. Co se vám vybaví, když se řekne – Karviná a volný čas občanů?
2. Je v současné době z vašeho pohledu a z hlediska vašich kompetencí vytvořená ucelená koncepce možností využití volného času ve městě pro občany?
3. Je v rámci Magistrátu města pověřená osoba koordinací nabídky pro volný čas občanů?
4. Má k dispozici Magistrát města seznam organizací, které na území města nabízejí možnosti využití volného času občanů? A pokud ano, jak je tento seznam v rámci dané problematiky využíván?
5. Jakým způsobem jsou občané informováni o možnostech využití volného času ve městě?